

19 октябрь 2017 ел

№ 25

Кәче авыл жирлеге Советы

КАРАРЫ

«Кәче авыл жирлеге» муниципаль берәмлеген төзекләндерү кагыйдәләренә раслау турында проект

“Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясы нигезендә, тулаем “Кәче авыл жирлеге” муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү объектларын чиста һәм тәртиптә тотуга бердәй таләпләр билгеләү максатларында Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Кәче авыл жирлеге советы:

1. «Кәче авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенә кушымтада бирелгән төзекләндерү кагыйдәләрен расларга.

2. «Кәче авыл жирлеге» муниципаль берәмлеген төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 01 апрелдәгә 31 номерлы Кәче авыл жирлеге Советы карарын (2014 елның 11 июлдәгә 14 номерлы үзгәрешләр белән) үз көчен югалткан дип санарга.

3. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының «Кәче авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге уставында билгеләнгән тәртип нигезендә Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталында һәм махсус мәгълүмат стендларында әлеге карарны бастырып чыгарырга.

4. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көннән үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үз өстемдә калдырам.

Кәче авыл жирлеге башлыгы

Т.Д.Закиров

«Кәче авыл жирлеген» муниципаль берәмлеген төзекләндерү кагыйдәләре

I. Гомуми нигезләмәләр

1. «Кәче авыл жирлегенен» муниципаль берәмлеген төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба - Кагыйдәләр) «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны, әйләнә-тирә мохитне саклау турындагы федераль кануннар, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген, Россия Федерациясенен, Татарстан Республикасының һәм муниципаль норматив хокукый актлар нигезендә эшләнә.

2. Әлегә Кагыйдәләр барлык физик һәм юридик затларның оештыру-хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә үтәвә мәжбүри.

3. Әлегә Кагыйдәләр «Кәче авыл жирлеген» муниципаль берәмлегенен бөтен территориясендә гамәлдә һәм таләпләр билгели:

1) биналарны (торак йортларны да кертеп) карап тоту, алар урнашкан корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тиешле биналарның һәм корылмаларның тышкы күренешенә карата;

2) төзекләндерү эшләре исемлегенә һәм аларны үтәү ешлыгына;

3) «Кәче авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктыртуны, территорияне яшелләндерүне, урамнар исемнәре һәм йортларның номерлары булган күрсәткечләр урнаштыруны, кече архитектура формаларын урнаштыруны һәм тотуны да кертеп).

4. Территорияләренә төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеш һәм жир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дүүләт стандартлары, «Кәче авыл жирлеген» муниципаль берәмлегенен Генераль планы, «Кәче авыл жирлеген» муниципаль берәмлегенен жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, «Кәче авыл жирлеген» муниципаль берәмлегенен проект документациясе, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документациясе нигезендә гамәлгә ашырыла.

5. Әлегә Кагыйдәләр «Кәче авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын жыюны, алып китүне, транспортировкауны, утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыру буенча мөнәсәбәтләренә жайга салмый.

Төп төшенчәләр

6. Әлегә Кагыйдәләренә гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендә һәм аларда урнашкан яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл полотносы, юл өслегенә һәм шуңа охшаш элементлар) һәм аның технологик өлешен булган юл корылмаларын - саклагыч юл корылмаларын, ясалма юл корылмаларын, житештерү объектларын, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

фасадның архитектура үзенчәлекләре - бинаның фасадның, шәһәр төзелешенә мохитенен конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыра торган аермалы характеристикалары (стиль һәм композицион бөтенлек, ритм, ярашлылык һәм пропорциональ булу, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансы);

фонсыз конструкцияләр - тышкы мәгълүмат чараларын эзерләү ысулы, корылма аерым хәрәфләрдән, билгеләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан тора;

территорияне төзекләндерү - территорияне карап тоту буенча чаралар комплексы, шулай ук гражданның яшәү шартларының уңайлылыгын тәмин итүгә һәм арттыруга, территориянең санитария һәм эстетик торышын яхшыртуга юнәлдерелгән территорияләренә төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру;

вертикаль яшелләндерү - биналарның фасад өслекләрен һәм корылмаларны, шул исәптән балконнарны, көймәләрен, галереяларны, терәк стеналарын һ.б. куллануны, аларда стационар һәм мобиль

яшел утыртмаларны урнаштыру өчен;

витрина - фасадның бер өлешен биләп торучы тоташ пыялалау рәвешендәге проем (тәрәзә, витраж); барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзе - жирлекнең тышкы образын формалаштыручы биналар һәм территорияләр фасадларының архитектур-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

яктыруның тышкы ысулы - мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы, ул вакытта мәгълүмат кыры аңа юнәлтелгән утның еракта урнаштырылган чыганагы белән яктыртыла;

квартал эчендәге (жирле) юл - магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына таба транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу - юлларның, хужалык проездының, тротуарның бөтен киңлегенә сыйфатлы асфальт түшәмәне торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның ундырышлы катламын торгызу, газ үләннәре чәчелү һәм бозылган яшел утыртмалар утырту тырмасы астына газлар ремонтлауны, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон - махсус сайлап алынган үләннәр орлыклары чәчелә торган, ул утырту өчен фон, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенә мөстәкыйль элементы булып тора, шулай ук табигый үлән капламы;

жирлек территориясе - муниципаль берәмлек чикләре чикләрендә территория;

мәгълүматны тапшыруның динамик ысулы - мәгълүматны электрон чыганақлардан файдаланып тапшыру ысулы һәм мәгълүматны алмаштыруны күздә тоткан табло;

йорт биләмәсе - ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;

ишегалды корылмалары - жир кишәрлегендә урнашкан вакытлы ярдәмче корылмалар (базлар, күгәрченнәр, сарайлар һ.б.);

йорт билгеләре - аншлаг (урам, майдан, проспект атамаларын күрсәтүче), номер билгесе (йорт һәм корпус номерын күрсәтүче), подъезд һәм фатирлар номерын күрсәтүче, инвалидлар өчен объекттан файдалану мөмкинлеген тәмин итүче халыкара символ, байраklar, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янғын сүндерү гидранты күрсәткече, грунт геодезик билгеләр күрсәткече, магистраль һәм су үткәргеч чөлтәр камералары, жирлек канализациясе күрсәткече, жир асты газүткәргече корылмалары күрсәткече;

бина - автоном рәвештә яшәргә, реконструкцияләнергә һәм эксплуатацияләнергә мөмкин булган бердәм күләм төзелеш системасын (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән) тәшкит итүче капитал төзелеш объекты;

яшел утыртмалар - табигый һәм ясалма килеп чыккан агач-куаклык һәм үләнчел үсемлекләре жыелмасы (паркларны, урманнарны, махсус сакланылучы табигать территорияләрен, бульварларны, скверларны, бакчаларны, бакчаларны, газоннарны, чәчәклекләренә, шулай ук аерым торучы агачларны һәм куакларны да кертеп);

жир кишәрлеге - Жир өслегенә характеристикалары булган, аны индивидуаль билгеле бер эйбер сыйфатында билгеләргә мөмкинлек бирә торган өлеше;

жир эшләре - жирлек территориясенә камилләштерелгән яисә грунт катламын бозуга яисә юлларның һәм тротуарларның камилләштерелгән катламын төзүгә (укладка) бәйле эшләр;

инженерлык коммуникацияләре - инженерлык-техник тәмин итү чөлтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылыту, торбаүткәргеч, электр тапшыру линияләре, элемент һәм жирлек территориясендә гамәлдә булган йә салына торган башка инженерлык корылмалары;

яңгырлы канализация (яңгыр сулары) - өске (яңгыр сулары, таллар), су юу һәм дренаж суларын транспортировкалау өчен билгеләнгән технологик яктан бәйле инженерлык корылмалары (улақлар, яңгыр сулары, лотоклар һәм торбалар) комплексы;

жемелдәүче яктылык - яктылык агымы характеристикаларын (төс, яктылык, керешү чираты һ.б.) алмаштыруны күздә тотан торган яктылык-динамик нәтижә;

тышкы яктырту - жирлекнең караңгы вакытында магистральләр, урамнар, майданнар, парклар, скверлар, бульварлар, ишегаллары һәм жәяүлеләр өчен билгеләнгән элементлар жыелмасы;

килеп туган төзелешнең тышкы архитектур йөзен бозу - урнаштыруга рөхсәт ителә торган һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының тибына һәм төренә карата таләпләрне, шул исәптән, жирлек барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзен саклау кирәклеген исәпкә алып, әлеге Кагыйдәләр билгеләгән таләпләрне үтәмәү;

рөхсәтсез (санкцияләnmәгән) чүплек - үз белдеге белән (рөхсәт ителмәгән) ташландыру (урнаштыру) яисә каты көнкүреш, эре габаритлы, төзелеш калдыкларын, юридик яисә физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән башка чүп-чарны, 50 кв.м дан артык майданда һәм 30 куб метрдан

артык күлөмдөгө складлау;

стационар булмаган сәүдә объекты - инженерлык-техник тәэмин итү чөлтөрлөрөнә тоташтыру (технологик тоташтыру) булуга яисә булмавына карамастан, жир кишәрлегенә нык бәйле булмаган вакытлыча корылган яисә вакытлыча конструкциядән гыйбарәт сәүдә объекты;

яшеллөндөрү - үсемлек компонентларын актив кулланып муниципаль берәмлек тирәлеген формалаштыруны тәэмин итә торган территорияне төзөклөндөрү һәм ландшафт оешмасы элементы, шулай ук инженерлык эзәрлегенә төрлө төрләрә буенча эшләр үткөрүгә (вертикаль планлаштыру, терраслау, кронирование һ.б.) бәйле комплекслы процесс һәм яшеллөндөрелгән территорияләрне төзөклөндөрү: турыдан-туры агач утырту, шул исәптән эре үлчөмнәр, куаклыклар, үләнчел газлар, чөчөклөкләр, альпинарийлар һәм рокарилар булдыру, махсуслаштырылган бакчалар төзү һ.б.лар төзү белән бәйле комплекслы процесс;

гомуми файдаланудагы яшеллөндөрелгән территорияләр - гомуми файдаланудагы территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

чиклөнгән файдаланудагы яшеллөндөрелгән территорияләр - предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләрнең яшеллөндөрелгән территорияләре;

махсус билгеләнештәгә яшеллөндөрелгән территорияләр - санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратларны яшеллөндөрү, үсентеләр питомниклары;

махсус сакланылучы табигать территорияләре - табигать комплекслары һәм аеруча табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм савыктыру эһәмиятенә ия булган, жирле үзидарә органнары карарлары тарафыннан тулысынча яисә өлөшчә хужалык файдалануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгелөнгән жир, су өслөгә һәм алар өстендөгә һава киңлегә участкалары;

жәмәгать транспортының көтүен туктату - жәмәгать транспортын туктату, пассажирлар утырту һәм төшөрү зонасына һәм жәмәгать транспортында пассажирлар көтеп тору зонасына ия махсус жиһазландырылган мөйданчык;

пиялаланган фасад - фасадның бөтен ясылыгын яисә аның шактый өлөшен алып тора торган тоташ пияладан эшлөнгән фасад;

яктыртуның ачык ысулы - яктылык чыганагының аны тарату өчен каршылыклары булмаган мөгълүмати конструкцияне яктырту ысулы;

жирлек панорамасы - жирлек территориясенә ачык пространстводан (яр буе, мөйданы, су объектлары акваториясе, күренеш һәм күзөтү мөйданчыклары) кабул ителә торган, жирлек характеристикаларын һәм силуэтын ача торган фрагменты;

жөяүлеләр өчен зоналар - транзит хәрәкәт итү максатларында халык хәрәкәтә үткөрелә торган һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган жирлек территорияләре участкалары, алар урамнан тыш һәм жир өсте жәмәгать транспорты тукталышлары булу, хөзмөт күрсөтү объектларының, тарих һәм мәдәният ядкарларынең, рекреацияләренә югары концентрациясе һ.б. Жөяүле зоналар эспландларда, жөяүлеләр урамнарында, торақ пункт мөйданнарының жөяүле частыларында формалашырга мөмкин;

йорт алды территориясе - яшеллөндөрү һәм төзөклөндөрү элементлары булган күпфатирлы йорт урнашкан жир кишәрлегә, әлегә йортка хөзмөт күрсөтү, эксплуатацияләү һәм төзөклөндөрү өчен билгелөнгән һәм күрсөтелгән жир кишәрлегендә урнашкан башка объектлар;

якындагы территория - бина, корылма, койма, төзелеш мөйданчыгы, сәүдә, реклама объектлары чигенә турыдан-туры тоташа торган территория, бирелгән жир кишәрлегә чикләренә, шулай ук миләктәгә, файдаланудагы (биләүдөгә) башка объектларга;

продуктив хайваннар һәм кошлар - алар сөтне, йонны, йомырканы һәм башкаларны алу өчен күп тапкырлар яисә даими кулланыла торган хайваннар һәм кошлар;

тышкы мөгълүмат чараларын (паспортны) урнаштыру проекты - Башкарма комитет карары белән расланган, ул төзөклөндөрү элементының тышкы күренешен һәм төгөл урынын, ә атап әйткөндә тышкы мөгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләрне үз эченә алган билгелөнгән рөвештәгә документ;

территорияне санитар чистарту - аерым территориядән жыю, каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны алып китү һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

яктылык тартмасы - тышкы мөгълүмат чараларын эзәрләү ысулы, корылма эчке яктыртылган бер күлөмнән яисә күлөмле элементлардан гыйбарәт;

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчөлек һәм башка авыл хужалыгы продукциясен, терлекләрне житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы жөнлекләр, куяннар, умарталар һәм башкалар;

махсуслаштырылган оешмалар - төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә жирлек территориясен төзөклөндөрү өлкәсендәгә эшчәнлекнең махсус төрлөрөн гәмәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукий рөвештәгә юридик затлар;

территорияларне тоту - жир кишәрлегендә урнашкан биналарны, корылмаларны, кече архитектура формаларын, коймаларны, төзелеш майданчыкларын, яшел утыртмаларны, жир асты инженерлык коммуникацияларен һәм аларның конструктив элементларын, транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм фасадларын карап тотуга бәйле чаралар комплексы;

жирле эһәмияттәге юлларны тоту - юлларның, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация торышын тәмин итә торган эшләр комплексы;

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (вывеска) - оешма урнашкан урында һәм (яисә) турыдан-туры товарны реализацияләү урынында урнашкан һәм (яисә) турыдан-туры товарны реализацияләү урынында урнаштырылган мәгълүмати конструкция булган территорияне төзекләндерү элементы, күрсәтелгән мәгълүмат "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәжбүри булган мәгълүматны кулланучыларга житкерү өчен биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында хезмәтләр күрсәтү, ә атап әйткәндә, оешманың фирма исеме (исеме) һәм аның эш режимы турындагы мәгълүматны, шулай ук законны үз көченә урнаштыру мәжбүриле булган яисә эшлекле әйләнеш гадәте аркасында урнашкан һәм реклама белән бәйле максатларны эзәрлекләми торган мәгълүматны. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәсе тиңдәш;

махсус жирлек эһәмиятендәге территорияләр - жирлек территориясенә элге Кагыйдәләрдә урнашкан төзелешнең тышкы архитектур йөзен саклап калу максатларында урнаштыруга рөхсәт ителә һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат урнаштыру типлары һәм төрләре билгеләнә торган, шул исәптән мондый конструкцияләргә таләпләр билгеләнә торган махсус статус һәм (яисә) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәткә ия булган өлеше;

территорияларне жыештыру - житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны махсус билгеләнгән урыннарда жыюга, алып китүгә бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлдерелгән башка чаралар;

урамнар һәм гомумпоселок юллары - гомуми кулланылыштагы территорияләр, аларның жирлек мохите эстетикасына югары таләпләр куелган;

вәкаләтле орган - үз компетенциясе чикләрендә жирлек территориясен оештыруны, координацияләүне һәм төзекләндерүне гамәлгә ашыручы башкарма комитет;

фасад - бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды);

фон конструкцияләре - хәрәфләр, билгеләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан тышкы мәгълүмат чараларын эзерләү ысулы;

фриз - фасадның декоратив әйләнә торган элементы яки горизонталь полоса рәвешендәге козырек;

фронтон - бинаның фасадының соңгы кат тәрәзәләренә югарыгы билгеләреннән яисә чыгыш ясаучы элементлардан фасадның өске ноктасына кадәр үлчәнгән түбәдән югарырак күтәрелүче йомгаклау өлеше;

территорияне төзекләндерү элементлары - төзекләндерүнең состав өлеше буларак кулланыла торган декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, үсемлек компонентлары, жиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары.

II. Территорияларне төзекләндерүгә, карап тотуны һәм жыештыруны оештыруга гомуми таләпләр

7. Жирлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, эчтәлеккә һәм жыештырылырга тиеш.

8. Гомуми файдаланудагы территорияларне, шул исәптән урамнар, машина юллары, жирле эһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, пляжлар, башка объектлар биләгән жир кишәрлекләрен карап тотуны һәм жыештыруны оештыру вәкаләтле органнарны үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

9. Жирле эһәмияттәге автомобиль юлларын тоту һәм жыештыру махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла

9.1. Жирлек территориясендә узучы тимер юл юллары элге корылмаларны файдаланучы оешмалар көче белән тәмин ителә.

10. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын тоту һәм карау түбәндәгеләрне гамәлгә ашыра:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә - жир кишәрлегенә милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә - муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча элге эшләрне башкаруга конкурс откан вәкаләтле орган яисә махсуслаштырылган оешма;

3) чиклэнгэн файдаланудагы яшеллэндерелгэн территориялэр (предприятиелэр, оешмалар, учреждениелэр) һәм махсус билгелэнгэн урыннар чикләрендә (санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) - элге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортлардагы торак урыннар милекчеләре яисә идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радиолинияләренең сак зоналарында күрсәтелгән коммуникацияләр хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләр хужалары.

11. Урамнардан һәм юллардан грунт һәм жир өсте суларын чыгару өчен билгелэнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын жыю һәм чистарту, су сиптерү коллекторларын һәм яңгыр суларын агызу коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

12. Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитария кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә билгеләнә.

Санитария һәм туалетларның техник торышы өчен жаваплылыкны аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки махсуслаштырылган оешмалар китерә, аларга хезмәт күрсәтә.

13. Төзекләндерү эшләрен башкару ешлыгы эшләренең заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

14. Жирлек территориясен тоту һәм жыештыру чикләре бирелгән жир кишәрлегенең чикләре (жир кишәрлеге билгелэнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, биләмәдәге жир кишәрлегенең фактта урнашкан чиге буенча) нигезендә физик һәм юридик затлар тарафыннан билгеләнә.

15. Вәкаләтле орган жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, билгелэнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм жыештыру эшләренең үтәлешен тикшереп тора.

III. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тышкы күренешенә, фасадларның һәм коймаларның, юлларның, индивидуаль торак йортларның, яңгыр канализациясе челтәрләренең, күзәтү һәм яңгыр сулары коеларының, су бүлеп чыгару корылмаларының, техник элемент чараларының, тышкы яктырту объектларының, кече архитектура рәвешләренең, стационар булмаган объектларның, төзелеш эшләрен житештерү урыннарының, күмү урыннарының тышкы кыяфәтенә, автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннарына карата таләпләр. Жирлек территориясен бәйрәм белән бизәү

Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тоту буенча гомуми таләпләр

16. Күчәмсез милек объектларынан файдаланучы һәм (яисә) аны биләүче предприятиеләр, оешмалар, гражданныр, шул исәптән шәхси милек хокукында, биналарны, корылмаларны эксплуатацияләргә һәм аларны техник эксплуатацияләүнең билгелэнгән кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә ремонтларга, биналарның, фасадларның, коймаларның төзеклеген, биналардагы вывескаларны, фатир номерлары, йорт номерлары күрсәткечләре күрсәткечләрен күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм буярга тиеш.

17. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен милекчеләре яисә башка хокук ияләре үзләре йә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән жәлеп итү юлы белән тоталар.

18. Алар урнашкан биналарның, корылмаларның һәм жир участкаларының эчтәлегә алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен төзекләндерүне үз эченә ала:

биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;

2) жир кишәрлеген жыештыру һәм санитар-гигиена белән чистарту;

3) гражданныр, оешмалар һәм индивидуаль эшкуарлар эшчәнлегә нәтижәсендә барлыкка килә торган житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм алып китү;

Жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм тәрбияләү.

19. Биналарның, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешендәге, декоратив бизәлешле һәм инженерлык элементларына күренеп торган зыян күрергә тиеш түгел һәм тиешле эстетик халәттә ярдәм итәргә тиеш. Бинаның фасадын буяу фасадын гомуми майданының 1%тан артыграгын тәшкил итмәскә тиеш.

20. Законда һәм башка хокукый актларда билгелэнгән тәртиптә шушы максатлар өчен билгеләнмәгән жир кишәрлегендә төзелгән йә моңа тиешле рөхсәтләр алмыйча яисә шәһәр төзелеше һәм төзелеш нормаларын һәм кагыйдәләрен житди бозып төзелгән торак йортның, башка вакытлы төзелешнең

һәм корылманың яисә башка күчәмсез мөлкәтнең үз белдеге белән төзелеше тыела.

Биначлар, корылмаларның фасадларны карап тоту

21. Биначларның фасадлары, корылмалары эчтәлеге:

21.1. фасадларның, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларын, балкон һәм көймә коймаларын, түбәләрен һәм аерым баскычларны, төшү һәм баскычларны коймаларны, витриналарны, декоратив детальләрен һәм башка конструктив элементларны, һәм аларның төсен үз вакытында ремонтлауны һәм торгызуны һәм торгызуны;

21.2. Суусемнәрнең, су торбаларының һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм аларның эчтәлеген тәмин итү;

21.3. герметизация, жөйләрне сүтеп ябыштыру һәм тишеп чыгару;

21.4. керү урыннарын, тәрәзә төпләрен һәм ишегалларына керү урыннарын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту;

21.5. фасад өслекләрен, шул исәптән фасадларның элементларын, аларның торышына һәм эксплуатацияләү шартларына бәйле рәвештә, вакытында чистарту һәм юдырту;

21.6. Тәрәзәләрен һәм витриналарны, вывескаларны һәм күрсәткечләрен вакытында юу;

21.7. язудан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.

22. Түләнергә тиешле биначларның, төзелмәләренң һәм корылмаларның фасадлары элементлары составына түбәндәгеләр керә:

1) приямкалар, подвалга керү урыннары һәм чүп-чар окамералары;

2) керү төркөмнәре (баскычлар, майданчыклар, култыкчалар, ишек өстендәге козыреклар, коймалар, ишекләр һ.б.);

3) цоколь һәм отмостка;

4) диварлар ясылыгында;

5) фасадларның чыгыш ясаучы элементлары (балконнар, көймәләр, эркерлар, карнизлар һ.б.);

6) түбәләр, шул исәптән рәшәткәләрен кертәлүче вентиляция һәм төтен торбаларын да кертәп, түбәгә чыгу һәм башкалар;

7) архитектура детальләре һәм облицовка (колонналар, пилястрлар, розеткалар, капительләр, фризалар, пояслар һ.б.);

8) чокырларны да кертәп, су үткәргеч торбалар;

9) парапетлы һәм тәрәзә коймалары, рәшәткәләр;

10) тәрәзә, балкон, билбау, цоколь, свеслар һ.б.ларның металл бизәлеше;

11) асылмалы металл конструкцияләр (әләм тотучылар, анкерлар, янгын баскычлары, вентиляция жиһазлары һ.б.);

12) панельләр һәм блоклар арасындагы горизонталь һәм вертикаль жөйләр (эре панельле һәм эре блоклы биначларның фасадлары);

13) пыяла, рамнар, балкон ишекләре;

14) биначларга якин урнашкан стационар коймалар.

23. Милекчеләр, биначларның, корылмаларның хокук ияләре, торақ белән тәмин ителгән биначлар һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар түбәндәгеләргә бурычлы:

23.1. Кирәк булганда, елга бер тапкырдан да ким түгел, фасадларны чистартып юарга,

23.2. кирәк булган саен, елга ике тапкыр, язын (жылыту системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (жылыту сезоны башланганчы), тәрәзәләр пыяласының эчке һәм тышкы өсләген, балкон һәм көймә ишекләрен, керү ишекләрен химик чаралар белән чистартырга һәм юарга;

23.3. Агымдагы ремонтны, шул исәптән фасадның төсен, фасадның факттагы торышын исәпкә алып, 5-6 ел эчендә даими рәвештә яңартып үткәрергә;

23.4. фасадның аерым элементларын (цоколь, күселәр, баскычлар, приямкалар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм көймәләр, су үткәргеч торбалар, тәрәзә төбәндәге отливлар, сызыкча ачышлар һәм башка конструктив элементлар) төзекләндерергә;

Ярдәм итүче ремонт кимендә өч елга бер тапкыр уздырылырга тиеш. Фасадларның конструктив элементлары һәм эшләнешә аларның нормаль тузган саен торгызылырга яисә кинәт зарарлану шартлары барлыкка килгәндә (аварияләр, стихияле бәла-казалар, янгын һ.б.) әлегә хәлләр туктатылганнан соң ике ай эчендә торгызылырга тиеш;

Чыгыш ясаучы конструкцияләр жиңмерелү ихтималы булган очракта, 23.5 Сак-кисәтү чараларын (кертәләр, челтәрләр урнаштыру, элементның жиңмерелә торган өлешен демонтаж һ.б.) башкарырга;

23.6. Мондый вывеска эксплуатацияләnmәгән очракта (арендатор (субарендатор) һәм башка

очрақларда тышкы мәғлүматны (вывеска) урнаштыру чарасын демонтажларга.

24. Фасадларны эксплуатацияләгәндә рөхсәт ителми:

24.1. биналарның һәм корылмаларның фасадлары стеналары өслегенен зарарлануы (пычрануы) : подтеклар, ефәк буяулар, ярыклар булу, штукатурка, тышлау жайланмалары өзөлү, кирпич кладкасының зарарлануы, тимер-бетон конструкцияләрнең саклану катламының өзөлүе һ.б.

24.2. панелара бәйләнешләрнең герметизациясен бозу;

24.3. штукатуркаларның, тышчаларның, фасадларның, биналарның яисә корылмаларның цоколь өлешенен жиимереклеге (шартлавы, пычрануы), шул исәптән тәрәзә, керү урыннары конструкциясенен төзөксезлеге;

24.4. балконнар, лоджия, эркерлар, тамбурлар, карнизлар, козыреклар һ.б. биналарның фасадларның чыгып торган элементлары зарарлану (пычрану);

24.5. балконнарның, парапетларның киртәләрен жиимерү (юклығы, пычрануы);

24.6. бинаның фасадында һәм (яисә) түбәсендә флагар, флагар тоткыч корылмаларын, флагштоктарны вәкаләтле орган белән килештерелгән проект булмаса, урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

24.7. фасадларның элементларын, түбәләрен, диварларын һәм корылмаларын (төтен йөрешләрен, вентиляцияне, телевидение һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналарын, үткәргечле радиотапшырулар челтәрләре стойкаларын, фронтоннарны, козырекларны, ишекләрен, тәрәзәләрен, парапетларны, янгынга каршы баскычларны, жир асты линияләрен һәм һава-кабельле кичүләрен беркетү сыйфатында файдалану;

24.8. тиешле рөхсәттән башка балконнар, лоджияләргә тышкы яктан керләр, келәмнәр, киём-салымнар элү, урамга чыга торган биналарның төп фасадларын төрле предметлар белән пычрату;

24.9. архитектур детальләрдә, декор элементларында, кыйммәтле архитектура бизәкле өслекләрдә тышкы кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру, шулай ук архитектур өслекләрен зарарлауга китерә торган ныгытма;

24.10. фасадның гамәлдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, керү төркемнәрен урнаштырганда яңа бизәк һәм реклама белән капларга;

24.11. Бинаның фасадында һәм (яисә) түбәсендә, паспортсыз тышкы мәғлүмат урнаштыру чаралары корылмаларында урнаштыру һәм эксплуатацияләү, гамәлгә кую такталарыннан, режим такталарыннан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән;

24.12. Аларны алга таба афишалар, белдерүләр, плакатлар һәм башка мәғлүмати-басма продукцияне фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзә уемының эчке ягында), биналарның, төзелешләрен һәм корылмаларның пыялаланган ишегендә (шул исәптән ишекнең пыяла өслегенен эчке ягында) куллану максатларында элү һәм ябыштыру;

24.13. әлеге биналар, корылмалар милекчеләренен, күпфатирлы йорттагы урыннар милекчеләренен ризалыгын алмыйча, биналар, корылмалар фасадына граффити ясау;

24.14. тышкы кондиционерларны исемлекләре Кәче авыл жирлегә башкарма комитетының муниципаль хокукый актлары белән расланган төп урамнарда һәм гомумшәһәр юлларында урнашкан биналарның төп һәм ян фасадларында урнаштыру.

25. Антенна-фидер жайланмаларын, радиожиназлар кабул итә торган радиорелей станцияләрен, иярчен һәм эфир телевидениесе антенналарын урнаштыру рөхсәт ителми:

25.1. Төп фасадларда;

25.2. брендмауэрларда, ишегалды һәм ян фасадларда;

25.3. биналарның һәм корылмаларның (манараларның, куполарның) силуэт төгәлләүләрендә, парапетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында;

25.4. фасадның почмак өлешендә;

25.5. Балконнар, көймә коймаларында.

26. Тышкы күзәтү видеочаралары лапаслар, козыреклар, балконнар, эркерлар, архитектур детальләрдән азат булган фасад кишәрлекләрендә, декорларда, бизәлешнең кыйммәтле элементларында урнаштырыла.

Колонналарда, фронтоннарда, карнизларда, пилястраларда, порталларда, козырекларда, балконнар цокольләрендә тышкы күзәтү камераларын урнаштыру рөхсәт ителми.

27. Була:

27.1. керү юлларында мәғлүмати стендлар урнаштыру;

27.2. проект карары нигезендә биналар түбәсендә эфир телевидениесен коллектив кабул итү системалары антенналары һәм кабельләре урнаштыру.

Йорт билгеләре

28. Биналар, корымалар йорт билгеләре белән жиһазланган булырга тиеш.

29. Аншлағлар һәм номер билгеләре чисталыкта һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлағларның һәм номер билгеләренә чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы була;

30. Рөхсәт ителми:

30.1. чыгыш ясаучы вывескалар, консольләр, шулай ук аны кабул итүне кыенлаштыручы объектларның номерлы билгесе белән янәшә урнаштыру;

30.2. фасадның чыгыш ясаучы элементлары янында яисә фасадның заглобленный участкаларында, декор, кәрнизләр, капка элементларында номерлы билгеләр һәм күрсәткечләр урнаштыру;

30.3. аншлағларның билгеләнгән урыннан ирекле хәрәкәт итүе.

Түбәләр

31. Биналар, корымалар түбәләре, су үткәрү системасы элементлары, төтен чыгару һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава торышы шартларында йорт һәм җәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаса тиеш.

32. Кышын биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә иткәндә идарәче оешмалар тарафыннан түбә кардан, наледи һәм сосулдан вакытында чистарту оештырылырга тиеш. Җәяүлеләр зонасына чыга торган якларда кар түбәсен чистарту участкалар киртәсе белән башкарылырга һәм барлык кирәкле чаралар кабул ителергә тиеш, бары тик тәүлекнең якты вакытында гына. Түбәнең калган скатларыннан кар ташлау, шулай ук яссы түбәләр эчке ишегалды территорияләренә чыгарылырга тиеш. Йорттан җәяүлеләр юлына ташланган, җәмәгать транспортының көтү тукталышы, юлларның бер өлеше кар һәм кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

33. Кар һәм наледи ташлаганда, суыткычлар салганда, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләренә, яктырту һәм элемент, юл билгеләренә, юл билгеләренә, юл киртәләренә һәм җайланмаларының, җәмәгать транспортын көтү павильоннарының, декоратив бизәкләренә һәм биналарның инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итә торган чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зарарланган очракта, алар түбәне чистарткан һәм зарарланган очракта торгызылырга тиеш.

34. Биналарның, корымаларның түбәләре су үткәргечләре булырга тиеш, алар җәяүлеләр һәм җәяүлеләр зоналарына агып төшә торган суның турыдан-туры эләгүенә юл куймый. Желоба, воронка, водостоклар аерылгысыз булырга һәм жыелган су күләменә үткәргүенә исәпләнергә тиеш. Юл кырыйларына җәяүлеләр зоналары булган биналар ягына чыга торган шоферлар җәяүлеләр юлыннан читкә китергә тиеш.

35. Рөхсәт ителми:

35.1. түбә өстендә түбә, түбә ябу өчен билгеләнгән предметларны (калаклар, скрепкалар, ломнар), төзелеш материалларын, ремонт калдыкларын, файдаланылмый торган механизмнарны һәм башка предметларны төзү;

35.2. Түбәдән су торбалары бүрәнәләренә боз, кар һәм чүп-чар агып төшә.

Жир кишәрлекләрен карап тоту

36. Жир кишәрлекләренә территорияләрен тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

36.1. көндәлек чүп-чардан, яфрақлардан, кар һәм боздан (наледи);

36.2. юлларның, күперләренә, урамнарның, тротуарларның, юл йөрү юлларының, җәяүлеләр территорияләренә бозлавыкка каршы материалларын эшкәртү;

36.3. карны көрәү һәм себерү;

36.4. кар һәм боз чыгару (кар-боз берәмлекләре);

36.5. контейнер майданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерлар, чүп савытлары, эскәмияләр, кече архитектура формаларын һәм башкаларны чиста һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;

36.6. чүп-чар жыю камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

36.7. Яңгыр һәм кар суларын аерып алу;

36.8. каты көнкүреш, эре габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм алып китү;

36.9. территорияләрендә тузан жыю һәм һаваның дымлануын киметү өчен полив;

36.10. яшел утыртмаларның сакланышын һәм аларны карауны тәэмин итү;

36.11. коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларын), юлларны, тимер юл юлларын, күперләрен, жәяүлеләр өчен кичүләрен төзөгәннән, реконструкцияләгәннән һәм ремонтлаганнан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрацияләү, археологик һәм башка жир эшләрен башкару;

36.12. смотр һәм яңгыр суларын агызу коеларының (яңгыр суларын агызу канализациясе), гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә жир асты коммуникацияләре (корылмалары) коеларының эчтәлеге;

36.13. Жир кишәрлекләренең коймаларын тоту, шул исәптән жиимерелгән (тикшерелгән, жиимерелгән) биналарның, корылмаларның коймаларын урнаштыру һәм карап тоту, чит затлар территориясенә үтеп керү һәм (яисә) рөхсәтсез урыннарда калдыкларны урнаштыру мөмкинлеген юкка чыгаручы, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәэмин итү.

Юлларны карап тоту

37. Юллар эчтәлеген муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргүгә конкурс откан махсус оешмалар башкара.

38. Юл территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрен үз эченә ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге машина юлларын ремонтлау;

2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналары, сукмаклар) һәм юлларның, ясалма юл корылмаларының пычрак, чүп-чар, кар һәм боз жыештыру;

3) юл өслекләрен юу һәм сиптерү;

4) газларны һәм яшел утыртмаларны карау;

5) жәмәгать һәм тимер юл транспортының тышкы яктырту терәкләрен һәм контакт челтәрен ремонтлау;

6) кече архитектура рәвешләрен ремонтлау һәм буяу;

7) ясалма юл корылмалары составына керә торган смотр һәм яңгыр сулары коеларын, уен канауларын һәм ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;

8) коймаларны, коймаларны, турникетларны, кече архитектура рәвешләрен ремонтлау, ремонтлау һәм ел саен буяу.

39. Юл капламаларын саклау максатларында түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

39.1. йөк ташу;

39.2. төяү-бушату эшләрен рельслар, бүрәнәләр, тимер балчыклар, торбалар, кирпеч, башка авыр предметлар урамнарында башкарганда һәм аларны төзөгәндә;

39.3. төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын юл өлешендә һәм тротуарларда ыргыту һәм (яисә) складлау.

40. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

40.1. Жәяүлеләр өчен жәяүлеләр өчен юл куймый торган металл киртәләрен һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы үткәрелгән чорда гамәлгә ашырыла. Каплама алдыннан ремонтланган, пычрактан чистартылган, юылган һәм пычранган булырга тиеш;

40.2. барлык юл тамгалары заказчы тарафыннан билгеләнгән срокларда һәм чиратлылык тәртибендә юл билгеләре ясауга расланган паспортлар (схемалар) нигезендә башкарылырга тиеш;

40.3. юлларның юл билгеләре таләп ителә торган төсләр һәм яктылык-техника характеристикаларын, эләктерү коэффициентын, эксплуатацияләүнең бөтен чоры дәвамында мәйданның сакланышын тәэмин итәргә тиеш;

40.4. юл билгеләрен беркетү конструкцияләре һәм системалары, күз күреме шартларына һәм монтаж мөмкинлекләренә карап, сайлана;

40.5. юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

Вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру зарурлыгын китереп чыгарган сәбәпләренә бетергәннән соң бер тәүлек эчендә төшерелә;

40.6. визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, жирлекнең планировка-структур элементлары күрсәткечләре юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга таба хәрәкәт итү юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә;

Шәхси торақ йортларны карап тоту һәм территорияне төзекләндерү

41. Индивидуаль торак йортлар милекчеләре (алга таба - торак йортлар хужалары), әгәр закон яки килешү белән башкасы каралмаган булса, түбәндәгеләр бурычлы:

41.1. торак йортларның фасадларының, коймаларның (коймаларның) тиешенчә торышын тәмин итәргә, шулай ук йорт биләмәләре чикләрендә башка корылмаларның торышын тәмин итәргә, аларны вакытында ремонтларга һәм буярга ярдәм итә. Индивидуаль йорт биләмәләре территориясә каралган булырга тиеш, шул исәптән үләннәр чабылган;

41.2. Торак йортта номерлы тамга булырга һәм аны төзек хәлдә тотарга; .

41.3. йорт биләмәләре территориясен тәртиптә тотарга һәм тиешле санитар халәтне тәмин итәргә;

41.4. йорт биләмәләре чикләрендә яшел утыртмаларны тәртиптә тотарга, куакларны һәм агачларны санитар кисеп алырга, газүткәргечләрнең, кабельле һәм һава линияләренең һәм башка инженерлык чөлтәләренең сак зонасында агач утыртмаска;

41.5. Канауларны һәм су агызыр өчен торбаларны чистартырга, язгы чорда кар суларын үтүнә тәмин итәргә;

41.6. чистартылган карны транспорт үтү, аларда инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларга керү, жәяүлеләрнең үтеп керүе һәм яшел утыртмаларның сакланышы тәмин ителерлек итеп төзәргә;

41.7. Вәкаләтле орган белән йорт биләмәләрен койманың биеклеген, тышкы кыяфәтен һәм төсен килештерәргә;

41.8. үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә санитария нормалары нигезендә жирле канализация, юынгыч чокыр, бәдрәф ясарга, аларны даими рәвештә чистарту һәм дезинфекцияләргә кирәк;

41.9. каты һәм эре габаритлы калдыкларны махсус мөйданчыкларда урнаштырылган контейнерларга урнаштырырга;

41.10. билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны үз вакытында жыеп алуны һәм чыгаруны тәмин итәргә.

42. Шәхси торак төзелеше территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

42.1. Йорт биләмәләре чикләреннән читтәге коймаларны урнаштырырга;

42.2. Яфракны, йорт биләмәләре территорияләрендә калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрен яндырырга;

42.3. күмер, тару, утын, калдыклар, төзелеш материаллары, шул исәптән авыл хужалыгы продукциясен (печән, салам һ.б.), чимал, жиһазлар, жир, тирес, чүп-чар складларга һәм сакларга;

42.4. Йорт биләмәләре булган территорияләрдә транспорт чараларын юарга һәм ремонтларга;

42.5. йорт биләмәләре территориясә өчен ишегалды корылмалары төзәргә;

42.6. әлеге территориянең урамнарында махсус транспорттан һәм урып-жыю техникасыннан файдалана алуны кыенлаштыра торган киртәләр урнаштырырга;

42.7. территорияне төзекләндерү элементларын жиимергә һәм бозарга, сулыкларны кисәргә;

42.8.

42.9. теләсә нинди калдыкларны йорт биләмәләре территориясенә кушарга;

42.10. сыек пычрак суларны агызып, кулдагы юынтык суларның торышын билгеләргә, житештерү һәм куллану калдыкларын юл өлешендә алып чыгарга;

43. Индивидуаль торак йортлар төзелеше чорында йорт биләмәләренә якин территориядә, шул исәптән урамда, төзелеш материалларын вакытлыча саклау рөхсәт ителергә мөмкин, чөнки авыл жирлеге башкарма комитетының язмача рөхсәте булган очракта. Төзелеш материаллары кешеләр гомеренә һәм сәламәтлегенә зыян салуны булдырмый торган ысул белән урнаштырылырга, шулай ук ишелү, егылу яки башка йогынты ясау нәтижәсендә өченче затлар мөлкәтенә зыян китерү ысулы белән урнаштырылырга тиеш.

Яңгыр канализациясә чөлтәләрен, күзәтү һәм яңгыр коеларын, су чыгару корылмаларын карап тоту

44. Смотр һәм яңгыр сулары агу коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм жәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәмин итә торган төзек хәлдә булырга тиеш.

45. Кабул итү кабул итү бүлмәләренең, тупик, смотр һәм башка коеларның һәм камераларның эчтәлегә, чистартылуы һәм төзек техник халәтендә тоту гамәлдәге дөүләт стандартлары таләпләре нигезендә аларның хужаларын тәмин итә.

46. Жирлектә магистраль һәм квартал эчендәге яңгыр канализацияләрен тоту һәм эксплуатацияләү махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән шартнамәләр нигезендә жирлек бюджетында шушы максатларга каралган акчалар цикләрендә гамәлгә ашырыла.

Ведомстводагы яңгыр канализациясе челтәрләрен тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар акчалары исәбеннән башкарыла.

Хужасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотучы махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан тиешле куркынычсыз хәлдә ярдәм күрсәтелергә тиеш.

47. Яңгыр канализациясе коллекторларын саклау максатларында коллекторның һәр ягына каравыл зонасы - 2 м билгеләнә.

48. Ливия канализациясе коллекторлары саклау зонасы цикләрендә тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма белән язмача килештермичә, гамәлдәге законнарда билгеләнгән очракларда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

48.1. жир эшләрен башкарырга;

48.2.

48.3. төзелешне башкарырга, сәүдә, хужалык һәм көнкүреш корылмаларын урнаштырырга;

48.4. сәнәгать, көнкүреш калдыкларын, чүп-чарны һәм башка материалларны ташларга.

49. Суүткәргечләр, канализация, яңгыр җайланмалары, системалар, челтәрләр һәм корылмаларның төзексезлеге, шулай ук газ, тротуарларга, урамнарда һәм ишегалды территорияләренә су агызу, су агызу яисә агызу рөхсәт ителми.

50. Жирлек территориясендә йота торган коеларны һәм парга пешерү майданчыкларын төзү рөхсәт ителми.

51. Яңгырлы коеларның рәшәткәләре даими рәвештә чистартылган хәлдә булырга тиеш. Өлгергәнлекне чикли торган рәшәткәләр һәм коеларны чүпләү, тыю рөхсәт ителми. Коелау канализациясенә күзәтү һәм яңгыр сулары коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына кимендә ике тапкыр башкарыла. Смотр һәм яңгыр сулары коеларын чистартканнан соң, барлык пычранулар кичекмәстән чыгарылырга тиеш.

52. Смотр коелары люкларын бергәләштерү юл өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар өслекле бер дәрәжәгә башкарылырга тиеш.

Юл өлешендә, тротуарларда, жәяүлеләр һәм велосипед юлларында, яшел зоналарда 2 см дан да артык булмаган яшел зоналарда, су сиптерү коеларында яшәүчеләрнең каршылык күрсәтү дәрәжәсен 3 см дан да артмаска да мөмкин.

53. Түбәләре яки рәшәткәләре җимерелгән яки булмаган коммуналь коелар файдаланыла торган челтәр оешмасы тарафыннан чикләнгән булырга һәм билгеләнгән вакытта алыштырылырга тиеш.

54. Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр башкарганда, канализация суларын агызу якындагы коеларда канализация челтәре, су үткәргеч су һәм жылылык челтәрләреннән су канализацияләнгән (ул булса). Юлга су ташлау тыела.

Чигенү нәтижеләрен бетерү зыян күргән инженерлык челтәрләре хужалары акчалары исәбеннән дә башкарыла.

55. Ливия канализациясе челтәрләренә төзек техник торышы өчен җаваплылык (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.

Техник элемент чараларын карап тоту

56. Биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән кабельле элемент линияләрен, телевидение, радио, Интернет һәм башка шундый челтәрләргә урнаштыру җир асты юлы белән (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә) гамәлгә ашырыла.

57. Файдаланучы оешмаларның техник шартларын алу шарты белән биналарга башка ысул белән (һава, җир өсте) тышкы коммуникацияләргә үткәрү аларны җир астында урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

58. Асылмалы элемент линияләрен һәм һава-кабельле кичүләргә беркетү сыйфатында куллану рөхсәт ителми:

58.1. автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: светофорларны, юл билгеләрен урнаштыру өчен билгеләнгән юл киртәләре, элементлар һәм конструкцияләр;

58.2. фасадларның элементлары, түбәләр, бина диварлары һәм корылмалар (төтен, вентиляция, телевидение һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

59. рөхсәт ителми:

59.1. элемент кабельләрен салганда бер бинадан икенчесенә таба һава юлы белән узарга;

59.2. Кабель запасларын бүлүчө муфт шкафыннан тыш урнаштырырга;

59.3. Кануннарда билгеленген тэртиптө килештерелген проект чишелеше булмаганда биналар түбөсөндө антенналар, жиһазлар һәм элементө кабельлөре урнаштырырга.

60. Милекчелөр (хужалар) элементө чараларын (кабельлөр, кабельлөрне беркетү элементлары, бүлү һәм мөфт шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдөмөндө тиешле хөлдө кушыла торган техник жайланмаларны (киртлөчлөр һәм/яки изоляция тышчасы булмау, покраскасы булмау, коррозия һәм/яисө механик зарарланулар булу, үткөргөчлөр үткөрү һәм/яки аларны электр тапшыру терөклөрөнө һәм электр линиялөрөнө юдырулар) тотарга тиеш.

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

61. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терөклөр, чыбыклар, кабельлөр, туклану чыганакалары (шул исөптөн жыю, туклыклы пунктлар, идарө әржөлөрө) керө.

62. Урамнар, юллар, жөяүлөлөр өчөн тротуарлар, торақ кварталлар, ишегаллары, предприятие, учреждение, оешма территориялөрө, шулай ук жөмөгөтө һәм торақ биналарның аншлаглаары һәм номерлы билгелөрө, юл билгелөрө һәм күрсөткөчлөр, жирлек мөгълүматы элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

Урамнарны, юлларны, мөйданнарны, микрорайоннар территориялөрөн тышкы яктырту кичке эңгер-меңгердө табигыый яктырту дәрөжөсөн киметкөндө башкарыла, ә сүндөрү - 10 лкага кадәр күтөрөлгөндө иртөнгө эңгер-меңгердө.

Торақ йортларның подъездларын, аншлаглаарны һәм йортларның номерлы билгелөрөн, шулай ук архитектура-сөнгөтө яктырту системаларын кертү һәм сүндөрү урамнарны тышкы яктырту режимында башкарыла.

63. Милек формаларына карамастан, биналар һәм корылмалар милекчелөрө проектлар нигезөндө биналарның һәм корылмаларның архитектура-сөнгөтө яктырткычлары булуын һәм эшлөвөн тәөмин итөргө тиеш.

64. Төп мөйданнарда, магистральлөрдө һәм урамнарда, транспорт тоннельлөрөндө эшлөмөчө яктырткычлар саны 3 %тан артмаска тиеш, башка жирлек территориялөрөндө (район билгелөнөшөндөгө урамнар, ишегалды территориялөрө) - 5 %, жир асты кичүлөрөндө - 10 % көндөзгө һәм кичке режимнарда (10 кабызылган яктырткычларга бер мөһим булмаган юл куела).

65. Радиотасы булган газ-разрядлы лампалар бу максатлар өчөн билгелөнгөн махсус биналарда сакланырга һәм утильлөштөрү өчөн махсуслаштырылган предприятиелөргө чыгарылырга тиеш.

Өлегө төр лампаларны жирлек чүплөклөрөнө, чүп эшкөртү заводларына чыгару рөхсөт ителми.

66. Тышкы яктырту жайланмаларының металл терөклөрө, кронштейннары һәм башка элементлары чисталыкта булырга, крены, коррозия учакларын булдырырга һәм кирөк булган саен милекчелөр (хужалар, кулланучылар) белән буялырга, лөкин кимөндө өч елга бер тапкыр, һәм төзөк хөлдө калырга тиеш.

67. Тышкы яктыртуның бердөм системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны яктырткычларын тоту һәм ремонтлау муниципаль заказны урнаштыру нөтижөлөрө буенча өлегө төр эшлөрнө үткөрүгө конкурста откан вөкалөтлө орган яисө махсуслаштырылган оешма тарафыннан гөмөлгө ашырыла.

Торақ йортларны гөмөлгө кертү жайланмаларына тоташтырылган йорт яны яктырткычын тоту һәм ремонтлау идарөчө оешмалар тарафыннан гөмөлгө ашырыла.

68. Тышкы яктырту терөклөрө, жөмөгөтө (тимер юл) транспортының контакт чөлтөрө терөклөрө, саклау, бүлү киртөлөрө, юл корылмалары һәм юллар жиһазлары элементлары буялган булырга, язудардан һәм телөсө нинди мөгълүматы-басма продукциядөн чистартылырга, төзөк һәм чиста булырга тиеш.

69. Тышкы яктырту терөклөрөн, жөмөгөтө (тимер юл) транспортының контакт чөлтөрө терөклөрөн алмаштырганда күрсөтөлгөн конструкциялөр демонтажланылырга һәм өч тәүлек өчөндө чөлтөр хужалары тарафыннан чыгарылырга тиеш.

Тышкы яктыртуның сынган терөклөрөн чыгару юллардагы терөк хужасы тарафыннан кичөкмөстөн, калган территориялөрдө - шундый кирөк (демонтаж) табылганнан сөң бер тәүлек өчөндө башкарыла.

70. Жөмөгөтө (тимер юл) транспортының яктырту һәм контакт чөлтөрө терөклөрөндө урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзөк һәм куркынычсыз торышы һәм канөгөтөлөнөрлек тышкы кыяфөтө өчөн өлегө терөклөрөнөң милекчөсө (хужасы) жаваплы.

71. Чыбыклар өзөлгөн, терөклөр, изоляторлар зарарланган очракта, тышкы яктырту жайланмаларын эксплуатациялөү рөхсөт ителми.

Электр үткөргөчлөрө өзөлү яки терөклөрнөң зарарлануы белән бөйлө тышкы яктырту жайланмалары эшөндө тэртип бозуларны, ачыкланганнан сөң ук кичөкмөстөн юкка чыгарырга кирөк.

72. чыбыкларны һәм кабельлөрнө чөлтөргө һәм тышкы яктырту жайланмаларына тоташтыру рөхсөт ителми.

73. Тышкы яктырту объектлары яисэ тышкы яктырту чаралары белэн жиһазландырылган объектлар милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмэт күрсәтүче оешмалар түбәндәгеләргә бурычлы:

73.1. урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәкләрнең һәм яктырту жайланмаларының сыйфатын күзәтеп тору, бозылганда яисә зарарланганда үз вакытында ремонт ясарга;

73.2. билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуны кабызуны һәм сүндерүне күзәтергә;

73.3. тышкы яктыртуны һәм бизәүне урнаштыру, тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтәргә;

73.4. тышкы яктырту фонарьларын вакытында алыштырырга.

74. Тротуарларда урнашкан жәмәгать транспортының мачта һәм тышкы яктырту баганалары тирәсендә территорияләрне жыештыру өчен җаваплылык тротуарларны жыештыру өчен җаваплы затларга йөкләнә.

Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә яқын территорияләрне, автоматик режимда эшләүче (хезмэт күрсәтүче персоналдан башка) башка инженерлык корылмаларын жыештыру өчен җаваплылык әлегә объектлар урнашкан территорияләр хужаларына йөкләнә.

Кече архитектура формаларын карап тоту

75. Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизәлеш элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, жирлек территориясендә коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар керә.

76. Кече архитектура рәвешләрен карап тоту бирелгән жир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдаланудагы территорияләрдә жир кишәрлекләренә хокук ияләре тарафыннан гамәлгә ашырыла - вәкаләтле орган тарафыннан муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлегә эш төрләрен үткәргүгә конкурс откан оешма белән шартнамә нигезендә тәмин ителә.

77. Кече архитектура формалары хужалары түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

77.1. Чисталыкта һәм төзек хәлдә кече архитектура формаларын тоту;

77.2. Язгы чорда кече архитектур формаларга планлы карау башкарырга, аларны иске буяулардан, күгәрәктән, юудан, буяудан чистартырга, шулай ук сынган элементларны алыштырырга;

77.3. кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга кар һәм боздан яқын килүләрне чистартырга;

77.4. өслеккә тигез коймаланган комлыкларны урнаштырырга, комлыкларда комлыкларны елга кимендә бер тапкыр алыштырырга;

77.5. балалар, спорт, хужалык мәйданчыклары һәм ял итү мәйданчыклары жиһазларының конструктив элементларының ныклығы, ышанычлылығы һәм иминлегә таләпләренә туры килүен күзәтергә;

77.6. фонтаннар эшләү чорында су өслеген көндәлек чүп-чардан чистартырга.

78. Рөхсәт ителми:

78.1. кече архитектур формаларны (балалар уен мәйданчыкларында өлкәннәрнең ялы, спорт мәйданчыкларында эчке киём һ.б.) билгеләү буенча кулланмау;

78.2. теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектур формаларда эләргә һәм ябыштырырга;

78.3. кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын сындырырга һәм жәрәхәтләргә;

78.4. Фонтаннарда коенырга.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

79. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы нигезендә гамәлгә ашырыла.

80. Жир кишәрлеген арендау шартнамәсе срогы тәмамлангач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан демонтацияләнергә, ә жир кишәрлегә ирекке чыгарылырга һәм башлангыч халәткә китерелергә тиеш.

81. Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

81.1. Аларны ремонтларга һәм буярга. Ремонт проект документациясендә билгеләнгән тышкы

кыяфәтне һәм төс чишелешен саклап калуны исәпкә алып башкарылырга тиеш;

81.2. Яшел утыртмаларның, газларның, бордюр ташының, кече архитектура формаларының (алар булса) сакланышын күзәтергә;

81.3. стационар булмаган объектлар янындагы урналарны билгеләргә, чүп-чардан көндөз кирәк булган саен, ләкин тәүлеккә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә чистартырга, урналарны елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә буярга.

82. Рөхсәт ителми:

82.1. Проектларда каралмаган биналарны, козырекларны, лапасларны һәм башка конструкцияләргә стационар булмаган объектларга җибәргә;

82.2 Стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыткыч җиһазлары куярга;

82.3. тараны, товарларны, детальләргә, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметларны стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә кушарга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларына яраклаштырырга;

82.4. Стационар булмаган объектлар арасында җиһаз, калдыклар белән янгынга каршы өзелүләргә тәэмин итәргә;

82.5.

Төзелеш эшләрен башкару урыннарын карап тоту

83. Торак йортларны, социаль-мәдәни-коммуналь объектларны төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау һәм төзекләндерү, Кәче авыл җирлеге үзәгенә барлык тышкы бизәлеш, шулай ук “Кәче авыл җирлеге” муниципаль берәмлеге территориясендә биналар интерьерларын рәсмиләштерү шәһәр төзелеш эшчәнлегенә турындагы кануннар нигезендә башкарылырга тиеш.

84. Төзелеш майданчыкларын һәм аларга яқын территорияләргә тоту, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшләр тәмамланганнан соң төзекләндерү эшләрен яңарту йорт салучыга йөкләнә.

Эшләнмәгән төзелеш объектларын тоту төзүчегә әлегә Кагыйдәләр таләпләрен үтәгән килеш йөкләнә

85. Эшләр башланганчы, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләргә житештерү чорында:

85.1. төзелеш майданы территориясенә бөтен периметры буенча башкарма комитетның хокукый актлары таләпләргә нигезендә типовой киртә урнаштырырга;

85.2. төзелеш майданчыгының гомуми тотрыкчылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;

85.3. төзелеш майданы киртәсенә техник торышын, аның чисталыгын тиешенчә күзәтеп барырга, пычрактан, кардан, наледидан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартырга;

85.4. төзелеш майданы территориясенә кергәндә төзелеш объектының гамәлдәгә төзелеш нормалары һәм кагыйдәләргә таләпләренә җавап бирә торган мәгълүмати щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

85.5. җәяүлеләр өчен вакытлы тротуарлар төзүгә тәэмин итәргә;

85.6. төзелеш майданы периметры буйлап тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

85.7. төзелеш майданчыгына төзекләндерелгән подъездлар, йорт эчендәгә юлларны һәм юлларда транспорт чаралары тәгәрмәчләргә чистарту яки юу пунктларын, алар урамнарның (машина юлларының) юл өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгарылуын булдырмый;

85.8. Йөк автотранспортының (10 тоннадан артык) төзелеш майданчыгына керү юлларында ябык циклның хәрәкәт маршрутын юллар һәм юлларның сакланышын тәэмин итә торган итеп килештерергә;

85.9. төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яисә) бункерлар булдыруны тәэмин итәргә;

85.10. төзелеш майданы территориясеннән билгеләнгән тәртиптә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

85.11. Төзелеш майданчыгы территориясеннән алынган һәм калдыклар булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда чыгаруны тәэмин итәргә;

85.12. эшләргә башкарганда төзелеш майданчыгы территорияләргә, аңа һәм тротуарларны пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан көндәлек җыештырырга, елның (кышны, җәйне) вакытын исәпкә алып;

85.13. эшләргә башкарганда гамәлдәгә жир асты инженерлык коммуникацияләргә, тышкы яктырту чөптәргә, яшел утыртмаларның һәм кече архитектура формаларының сакланышын тәэмин итәргә.

86. Төзелеш һәм (яисә) ремонт эшләрен уздыруның бөтен чоры дәвамьнда әлеге Кагыйдәләренң таләпләрен үтәргә, шулай ук эшләр башкарганга жишерелгән һәм жишерелгән юл өслекләрен, яшел утыртмаларны, газоннарны, тротуарларны, откосларны, кече архитектура рәвешләрен торгызырга кирәк.

87.Төзелеш материаллары, жиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшче һәм хезмәткәрләрне вакытлыча тоту өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм тушлау урыннары төзелешне оештыру проекты нигезендә төзелеш мәйданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

88. Рөхсәт ителми:

88.1.гражданнарның шәхси һәм ижтимагый иминлеген тәмин итүгә бәйлә коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, 23.00 сәгатътән 7.00 сәгатъкә кадәр төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм тынлыкны бозуга китерүче башка эшләрне оештыру һәм үткәрү;

88.2.Башкарма комитетның рөхсәтеннән (күрсәтмәләреннән) башка юлларның һәм тротуарларның юл йөрү өлешен киштерү яки ябу;

88.3.чүп-чарны яндырырга һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерергә.

Жирләү урыннарын карап тоту

89.Этник, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә жирләү урыннарын тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый актта билгеләнгән жирләү урыннарын тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

90.Күмү урыннарын санитар карап тотуны муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрен үткәргүгә конкурс откан махсуслаштырылган оешма башкара.

91.Күмү урыны эчтәлегенә таләпләр:

91.1.зиратларда жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Ижтимагый бәдрәфләр территорияләрендә урыннар чистартылырга тиеш;

91.2.зират территориясендә чүп-чар һәм чүп савытлары чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган саен 3 көнгә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә чыгарылырга тиеш;

91.3.ауган һәм авария хәлендә агач утыртмалары булу рөхсәт ителми. Авария агач утыртмалары ачыкланганнан соң бер тәүлек эчендә жишерелергә тиеш;

91.4.шәхесләре ачыкланмаган мәрхүмнәрнең каберләре яки каберләре пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм кабер ташы белән жиһазланырга тиеш.

92.Кышкы чорда жирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

92.1.зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаса, тигез кар накаты булу рөхсәт ителә;

92.2.үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юлларның һәм тротуарларның юл өлешен эшкәртү кар явудан соң ук башланырга тиеш;

92.3.беренче чиратта кар чыгаруны, бозны кыяуны һәм үзәк һәм подъезд юлларыннан кар-боз берәмлекләрен алуны башкарырга кирәк;

92.4.жәяүлеләр зоналарында янгын сүндерү урыннарында бозга каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозларны каберләргә, газоннарга, куакларга кушу рөхсәт ителми.

93. Жәйге чорда жирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

93.1.үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычранулардан чистартылырга тиеш;

93.2.Яшел утыртмаларны санитар кисеп алу, чүп үләннәрен кисү буенча чаралар ел саен үткәрелергә тиеш.

94. Күмү урынын тәрбияләү, кабер өстенә кую (тәреләр, һәйкәлләр, плиталар, склеплар һ.б.), чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, колумбаридә куышны карау ир белән хатын, туганнары, вафат булучының законлы вәкиле яисә санитария таләпләрен мәжбүри үтәгән башка зат тарафыннан башкарыла.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау урыннарын карап тоту

95.Автотранспорт чаралары (алга таба - туктап тору) тукталышын карап тоту гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә стоянка урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлегенә (алга таба - хужа) хокук иясе тарафыннан гамәлгә ашырыла.

96. Хужалар түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

96.1.

96.2. тоткарлыклар киртэләренә техник торышын, аларның чисталыгын күзәтергә, пычрактан, кардан, наледидан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартырга;

96.3. стоянкалар янәшәсендәге территорияләрдә һәм территорияләрдә материаллар туплауга, комплектланган транспортны, төрле конструкцияләргә саклауга юл куймаска;

96.4. стоянкалар территорияләргә гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә торган яктылык тигез таралуны тәмин итә торган тышкы яктырту белән жиһазландырырга;

96.5. Территориядә башка капитал һәм вакытлыча биналар, корымалар, сәүдә павильоннары, киосклар, лапаслар һ.б. төзү тукталышларын булдырмаска;

96.6. ягулык-майлау материаллары агып торган автомобильләр юу һәм автомобиль кую урыннары территорияләрендә юл куймаска;

96.7. санитария һәм янгынга каршы кагыйдәләргә үтәгән стоянкалар территорияләргә карап тоту.

96.8. Автостоянның урнашу урынын һәм хезмәтләргә тамгалар белән күрсәтүне, шулай ук гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә туры китереп, билгеләнешле каты өслеккә стоянкага килү жайланмасын;

Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

97. Жирлек территориясен бәйрәм белән бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгаларга бәйле чаралар уздыру чорында башкарыла.

Бәйрәм бизәлешенә дәүләт һәм муниципаль флаглар, лозунглар, гирлянд, панно вывескасы, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада урнаштыру, шулай ук бәйрәм иллюминациясе жайланмасы керә.

Бәйрәм бизәлеш элементларын эзәрләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салуның техник чараларын төшереп калдырырга, аларны начарайтырга рөхсәт ителми.

IV. «Кәче авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге территориясен жыештыру тәртибе, моңа төзекләндерү эшләре һәм аларны үтәү ешлыгы да керә

«Кәче авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге территориясен жыештыру һәм карап тотуга гомуми таләпләр

98. Предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар, шулай ук индивидуаль торак йортларның хужалары һәм файдаланучылары гомуми файдаланудагы территорияләргә пычратуга юл куймаска тиеш.

99. Жирлек территориясен жыю һәм карап тоту «Кәче авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашырыла:

1) жәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;

2) кышкы чорда - 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Күрсәтелгән сроклар, һава шартларына карап, башкарма комитет тарафыннан төзәтелә ала.

100. Жирлек территориясен жыю түбәндәгеләргә үткөрү юлы белән башкарыла:

1) жирлек территориясен тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;

2) Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә берәмлек массакуләм чаралар (шимбә өмәләре).

101. Жәйге чорда жирлек территориясен жыештыру юу, су сибү, себерү һәм жирлек территориясен карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән жирлек территориясенә пычрануын һәм тузанлануын киметү максатында башкарыла һәм түбәндәгеләргә үз эченә ала:

101.1. ясалма өслеккә территорияләргә себерү (коры һавада су сибү), урам-юл челтәре объектларының һәм яңгыр канализациясе белән жиһазланган башка территорияләргә тузаннан һәм пычрагынан юу. Ясалма өслеккә юл өслекләрен, майданнарын, тротуарларын һәм башка территорияләргә юу бөтен киңлеккә башкарыла;

101.2. яңгырлы канализация рәшәткәләргә чистарту;

101.3. барлык территориядән чүп-чар жыю;

Ел саен, 1 июньгә кадәр, кече архитектура формаларын, бакча һәм урам жиһазларын, урналарны, спорт һәм балалар майданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

гомуми файдаланудагы территорияләрдә, файдалану цикленгән территорияләрдән һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш, үләнне даими рәвештә кию (үләннең 15 см дан артык биеклегендә) һәм тәүлек дәвамында чабылган үләнне жыештыру;

яфрак коелу чорында 101.6 - тәүлеккә бер тапкыр коелган яфракны жыю һәм алып чыгу;

101.7. Территорияләргә жыештыру, шул исәптән сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятиеләр

янында автотранспорт кую урыннары, ул 8.00 сэгатькэ тэмамланьрга тиеш;

101.8 юудан соң бордюор янында лотоклар жыештыру.

102. Жыелган чүп-чар, катнашма, яфрак, чабылган үлэн, ботаклар билгелэнгөн талөплэр нигезендэ чыгарылырга тиеш.

103. Территориялэрне жыештыру өчен жаваплы оешмалар яфрак коелу чорында урамнар һәм юллар буйлап газлардан коелган яфракларны жыеп алып чыгалар.

Яфракларны, жылылык яратучы үсемлеклэрне жылыту очраklarыннан тыш, агач һәм куакларның комлевой өлешенэ жыю тыела.

104. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияне жыештыру түбэндөгелэрне үз эченэ ала:

104.1.юл өслеклэрэн һәм тротуарларны кардан, кар һәм чүп-чардан чистарту;

104.2.скользкость яки бозлавык барлыкка килгэндэ - жэяүлелэр өчен ком сибелгэн зоналар, баскычлар, бозлавыкка каршы юлларны эшкэртү;

104.3.язгы чорда - кар эрү һәм кар суларын агызу.

105. «Кэче авыл жирлеге» муниципаль берэмлегендэ урнашкан хужалык субъектларына элге хужалык субъектлары файдалана торган территориялэрне кар һәм боздан вакытында чистарту жаваплылыгы йөклэнэ.

106.Жирлек территориясендэ башкарыла торган урып-жыю эшлэре технологиясе һәм режимнары хава шартларына бэйсез рэвештэ транспорт чараларының һәм жэяүлелэрнең каршылыксыз хэрэкэтен тэмин итэргэ тиеш.

107. Жэяүле тротуарларны, жир өсте кичүлэрэн, кышкы чорда баскычларны жыештыру үзенчэлеклэре:

107.1. Жэяүлелэр өчен тротуарлар, жир өсте кичүлэре, баскычлар күрсэтэлгэн корылмаларның жэяүлелэр йөри торган өлешенэ бөтен киңлегенэ кардан чистартылырга тиеш.

107.2.интенсив кар яву чорында жэяүлелэр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белэн эшкэртелергэ һәм чистартылырга тиеш;

107.3.бозлавык барлыкка килгэндэ, бозлавыкка каршы материаллар беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкэртелэ.

Бозга каршы материаллар белэн эшкэртү вакыты тайгак табылганнан соң дүрт сэгатьтэн артмаска тиеш;

107.4.калдыклар һәм химик реагентлар белэн пычранмаган көпшөк карны, яшел утыртмаларны саклаган һәм агып төшүче суларны тэмин иткэн очракта, шушы максатлар өчен алдан билгелэнгэн газонга яисэ урыннарга жыю рөхсэт ителэ.

108. Жирлек территориясендэ түбэндөгелэр рөхсэт ителми:

108.1. Урамнарда, майданнарда, яшел утыртмалары булган участокларда, скверларда, паркларда, газларда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территориялэрдэ сортларга;

108.2. Гомуми файдаланудагы территориялэрдэ, гамэлдэге законнар нигезендэ бирелгэн күмү урыннарыннан тыш, мемориаль намогия корылмаларын (истэлекле корылмаларны, коймаларны) билгелэргэ;

108.3. шушы максатларда каралмаган урыннарда, шул исэптэн жэмэгать транспортының муниципаль маршрутларының соңгы пунктларында, салонны юуны, чистартуны һәм транспорт чараларына техник хезмэт күрсэтүне башкарырга;

108.4. Биналарны һәм корылмаларны төзеклэндерү элементларын, һэйкэллэрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, гомуми файдаланудагы территориялэрдэ төзеклэндерү өчен кече архитектура формаларын һәм башка элементларны ватарга һәм аларга зыян салырга, шулай ук аларны үз белдеге белэн үзгэртеп корырга, үзгэртеп корырга һәм күчэрүне башкарырга;

108.5. язулар, рэсемнэр төшерергэ, мэглүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм ябыштырырга, жэмэгать транспортын, стеналарын, баганаларын, коймаларын (коймаларын) һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларны көтү тукталышларында граффити ясарга;

Бирелгэн жир кишэрлеклэрэнэң чиклэрэннэн һәм (яисэ) коймаларыннан читтэге күчемле мөлкэтне туплау һәм саклау;

108.7. тару, сэнэгать товарлары һәм тротуарларда, газларда, юлларда башка сэдэ предметлары урнаштырырга һәм урнаштырырга;

108.8 Билгесез урыннарда кар өеп кую;

108.9 Тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар кую юлы белэн үз белдеге белэн тротуарлар һәм юлларны ябарга.

109. Шэһэр территориясендэ чүп-чар (чүп-чар, кар, грунт һ.б.) ташланган очракта, мондый хокук бозуларга юл куйган затлар ачыкланган хокук бозуларны 10 көннэн артмаган вакытта бетерү чараларын күрэ.

110. Санап алынмаган урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз исәбенә әлеге территорияне жыештырырга һәм чистартырга, ә кирәк булганда - жир кишәрлеген рекультивацияләргә тиеш.

Әгәр дә 20 тәүлек дәвамында рөхсәтсез урында калдыкларны урнаштырган зат билгеләнмәгән булса, калдыкларны алып ташлау һәм рөхсәтсез чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне жыештыру өчен җаваплы оешмалар (яисә, әлеге төр хезмәт күрсәтүләрен шартнамәдә каралган булса, калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсулаштырылган оешма) тарафыннан башкарыла.

111. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектәге жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) стихияле барлыкка килә торган чүплекләренә бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәмин ителә.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын жыештыру

112. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыю автомобиль юлларын, тротуарларны, машина кую урыннарын (парковка кесәләрен), жәмәгать транспортын, пычрактан, чүп-чардан, кардан һәм боздан ясалма юл корылмаларын даими чистарту чаралары комплексын үз эченә ала.

113. Язгы-жәйге чорда юлларны юдыру, су сибү, тузан тузанын бетерү, себерү һ.б.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чар, кар һәм боз жыюны һәм чыгаруны, пычракны, юлларны ком-тоз катнашмасы белән ташуны, тротуарларны коры ком белән жибәрүне күздә тотта.

114. Йөк юлларының, орлык һәм резерв полосаларының, юлларның, машина юлларының лоток зоналарының пычрануы (якынча дымлануы белән) көндез - 8.00 сәгатьтән 21.00 сәгатькә кадәр, ә магистральләр һәм транспортның интенсив хәрәкәте булган урамнарны төнлә 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр туздыра.

115. Мәйданнарның, магистральләренң, урамнарның һәм юлларның ясалма өслекләренң, ясалма юл корылмаларының, аерымланган трамвай юллары төнлә (23.00 дән 7.00 гә кадәр) һәм көндез (7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр) башкарыла.

Юл читендә юылганда, су агымын тротуарларга смета һәм чүп-чар агызу, газоннар төшерү, жәмәгать транспортын көтү тукталышы, биналарның фасадына якын урнашу, сәүдә объектлары һ.б. алу рөхсәт ителми.

Әссе көннәрдә (һава температурасы 25 °С тан югары булганда) юлның өлешенә су сибү 12.00 дән 16.00 сәгатькә кадәр интервал белән башкарыла.

116. Юл буенда урнашкан урналарны чистарту көненә кимендә бер тапкыр, тукталыш мәйданчыкларында көненә ике тапкыр башкарыла.

117. Жәмәгать транспортының көтү павильоннары буялмаган, буялган һәм юылган, рөхсәт ителмәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

118. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыруга таләпләр:

118.1. үтү өлеше төрле пычранулардан тулысынча чистартылырга һәм бөтен кинлеккә юылырга тиеш. Жайлаштыру сызыклары белән билгеләнгән көзгә, резерв полосалар комнан һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш;

118.2. ике метрлы лотковий зоналарда грунт-комлы нанослар һәм пычранулар булырга тиеш түгел. Махсулаштырылган машиналарның эш циклары арасында барлыкка килергә мөмкин комлы кисәкчәләр һәм төрле вак чүп-чар белән пычранулар рөхсәт ителә;

118.3. юл кырыйлары эре габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

119. Юлларны кышкы жыештыруга таләпләр:

119.1. Кышкы чорда юлларны жыештыру түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) кар һәм юл йөрү өлешен чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, себерү, карны өемгә күчерү һәм кар чыгару;

2) юлларны, тротуарларны эшкөртү, кар яву башланган һәм бозлавык барлыкка килгән вакыттан алып жәмәгать транспортының бозга каршы материаллар белән көтүен туктату;

119.2. Юлларның, тротуарларның, парковкааларның (парковка кесәләренң) юл өлешеннән кар жыю, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары кар капламы билгеләнгән вакыттан алып даими рәвештә башкарылырга тиеш;

119.3. юлларның юл өлешен механикалаштырылган ысул белән (урып-жыю техникасы комплекслары) жыештырганда һәм кар өемнәре барлыкка килгәндә жәяүлеләр өчен чыгу урыннарында, парковкалар (парковка кесәләре) алдында, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, машина узу юллары белән аеру зарур;

119.4. Юлларның һәм аңа якын тротуарларның юл өлешеннән чистартылган кар киң урамнарда,

мәйданнарда һәм аерым полосаларга проспектарда, юл кырылары булган юлларда, калган урамнарда - юлның алгы өлешенә (машина юлының киңлегенә карап - урамның бер яисә ике яғыннан) хәрәкәт итә һәм валларга формалаша.

Урам чатларында, жәмәгать транспортының көтү тукталышларында, жәяүлеләр өчен чыгу юлларында, яңгыр сулары коелары урнашкан урыннарда кар өемнәре чистартыла: юл чатында - юл чатында, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында - утырту мәйданчыгының озынлыгында, жәяүлеләр өчен чыгу юлларында - күчеш киңлегендә, ләкин 5 метрдан да ким булмаган жирдә, яңгыр сулары агып торган коеларда - кимендә 1,5 м.

Кар өенәң киңлегә 2 м дан артмаска тиеш;

119.5. Кар беренче чиратта күперләрдән һәм юлүткәргечләрдән, жәмәгать транспортының маршрут хәрәкәте булган тар урамнардан, пассажир транспорты тукталышларынан һәм жәяүлеләр һәм транспорт чаралары туплану мөмкинлегә булган башка урыннардан алына;

119.6. кар яуган вакытта юлларның юл өлешендә кар кар кар эретү станцияләренә йә билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус урыннарда, ул тәмамланган вакыттан алып алты сәгатьтән дә соңга калмыйча чыгарылырга тиеш.

Кар эрү станцияләре йә махсус билгеләнгән урыннар подъездлы юллар, яктырту, көнкүреш биналары һәм киртәләр белән жиһазландырыла;

119.7. Юлларны жыештырганда, тышкы яктырту баганаларын, тәртипле калканнарны, идарә итү һәм башка корымалар, агачлар, куаклар шкафларын саклауны, шулай ук юл читендә карны механикалаштырып жыештырганда яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итәргә кирәк.

120. Экстремаль шартларда юлларны жыештыру өчен вәкаләтле орган юлларны жыештыру буенча чаралар комплексын күздә тоткан эшләренә авария планын эерләргә тиеш.

121. Рөхсәт ителми:

121.1. квартал эчендәге машина юлларынан, ишегалды территорияләреннән, предприятиеләр, оешмалар территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларынан, сәүдә объектларынан чистартыла торган кар, боз, 8.00 сәгатьтән соң, шулай ук машина юлларын жыештыручы зат белән шартнамә булмаганда, тротуарларга, юлларның һәм машина юлларының машина юлларына үтү өлешен бастырып чыгарырга яисә күчерергә;

121.2. Тротуарларда бозга каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлор кальций куллану, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел утыртмалары булган территорияләрдә;

121.3. Авыз күчешен күчерергә һәм пычранган ком-тоз кар катнашмалары, шулай ук газларга, чәчәкләкләргә, куаклыкларга һәм башка яшел үсентеләрне күчерергә;

121.4. билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгарырга һәм тезәргә;

121.5. кар өемнәрен формалаштыру:

1) күрү өчпочмагы зонасында бер дәрәжәдә һәм тимер юл аша чыгу юлларының һәм урамнарның киселешендә;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышыннан 20 метрга якынак;

3) транспорт киртәләре яисә югары бордюр белән жиһазландырылган юллар участкаларында;

4) тротуарларда;

5) янәшәдәге территорияләргә кергән урыннарда;

121.6. юлга автотранспорт тәгәрмәчләре белән грунт һәм пычрак чыгарылган;

121.7. Грунт, чүп-чар, юаш төзелеш материаллары, жиңел тару, юлларның пычрануына юл куймый торган брезент яки башка материал белән агачларны ташырга, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрен (шул исәптән цемент-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) юлга, тротуарга, юл кырына яки юл буена якын газ полосасына кою мөмкинлеген юкка чыгармый торган чаралар күрмичә генә күчереп йөртергә.

Кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннарын санитар карап тоту һәм төзекләндерү

122. Кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннарына түбәндәгеләр керә:

1) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, жирлек урманнарында оештырылган ял урыннары, пляжлар;

2) актив ял итү һәм мавыктыргыч чаралар урыннары - стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ.б.

3) сәүдә объектлары территорияләре (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вак-ваклап сату чөлтәре объектлары комплекслары), жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни

билгеләнеш, көнкүреш хезмәте күрсәтү;

4) административ һәм ижтимагый биналарга, учреждениеләргә якин территорияләр.

123. Гомуми файдаланудагы майданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буен һәм башка территорияләргә жыю:

123.1.майданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буен 23.00 дән 8.00 гә кадәр жыюга кирәк. Көндөз чүп-чар жыючыларны һәм чүп-чар жыючыларны чүп-чар калдыклары белән тутырылган чүп-чар жыю эшләре башкарыла;

123.2. Кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял итү зоналарында юлларны жыештырганда, химик реагентлары булмаган карны шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда, яшел утыртмаларны саклаган һәм кар суларын агызып чыгаруны тәмин иткән очракта, вакытлыча салып кую рөхсәт ителә.

124. Пляжларны жыю һәм санитар карап тоту:

124.1.пляжны төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла һәм яр буйларын, чишенү урыннарын, яшел зоналарны һәм бәдрәфләрне жыештыру һәм дезинфекцияләүне үз эченә ала. Көндөз чүп-чар жыю һәм чүп-чар жыю калдыклары белән тулган чүп-чар жыештыру үткәрелә.

Каты көнкүреш калдыкларын чыгару көн саен 8.00 сәгаткә кадәр чыгарыла;

124.2.пляж территориясә чүп-чар белән жиһазландырылачак. Урманнар арасындагы ераклык 40 м дан артмаска тиеш;

124.3.пляжлар жәмәгать бәдрәфләре белән жиһазландырыла. Жәмәгать бәдрәфеннән су коену урынына кадәр ераклык кимендә 50 м һәм 200 м булырга тиеш;

124.4.пляж комының өске катламы юешләнгән, чүп-чарны, башка калдыкларны бетергән һәм ком көн саен тигезләнәргә тиеш;

124.5. Коену өчен билгеләнгән урыннарда кер юу һәм хайваннар коену тыела.

125. Каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә шартнамә төземичә пляж ачу рөхсәт ителми.

126. Ваклап сату базарларын жыю һәм санитар карап тоту:

126.1. Ваклап сату базарларының (алга таба - базар) территорияләре төзекләндереләргә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер майданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән жиһазландырылырга, яңгыр һәм кар суларын агызу өчен каты өслекләре һәм уклоннары булырга, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

126.2. Базар һәм аның тирәсендәге территорияләргә төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндөз чүп-чар жыючыларның каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүп-чар жыештыру һәм чистарту эшләре башкарыла;

елның жәйге чорында базар территориясендә 126.3 атна саен мәжбүри рәвештә дымлы жыештыру башкарыла;

126.4. базар территориясә 40 кв. м майдандагы бер урна исәбеннән жиһазландырылачак, өстәвенә, алар арасындагы ераклык 10 м дан артмаска тиеш;

127. Базар территориясендә һәм аның янәшәсендә урнашкан оешмалар, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаталары һәм павильоннары эшчәнлегә каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәт күрсәтүләргә килешү төземичә рөхсәт ителми.

128. Сәүдә һәм (яисә) жәмәгать туклануы объектларын жыю һәм санитар карап тоту:

128.1.сәүдә объектлары территорияләрен тулысынча жыештыру һәм (яисә) жәмәгать туклануы тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кич) гамәлгә ашырыла. Көндөз чүп-чар жыючыларны һәм чүп-чар жыючыларны чүп-чар калдыклары белән тутырылган чүп-чар жыю эшләре башкарыла;

128.2.сәүдә һәм (яисә) жәмәгать туклануы объектларына керә торган ишек янында кимендә ике урна урнаштырыла;

128.3.вакытлыча урам сәүдә урыннарында территорияләргә 10 м радиуста жыялар. Газ һәм тротуарларда тара һәм товарларны салу рөхсәт ителми;

128.4. калдыкларны чыгару тәмин ителә.

129.Башка сәүдә майданчыкларын, стационар булмаган вак-төяк чөптөр объектлары комплексларын, социаль-мәдәни билгеләнештәге территорияләргә жыештыру аларны елның жылы вакытында мәжбүри алдан поливка белән япканнан соң башкарыла. Агымдагы урып-жыю көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тәмин ителә.

130. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарын төзекләндерү:

130.1. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарында уңайлылык тудыру элементларының мәжбүри исемлегенә өслекләргә бәйләүнең, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен кечкенә контейнерлар, урам жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жайланмалары,

жирлек мэгълүматларын йөртүчеләр, яшеллэндерү участокларын яклау элементлары (металл киртэләр, өслекнең махсус төрлөрә һ.б.) керә;

130.2. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннарының барлык территорияләре, пляжлардан тыш, коры өслекле яисә яшел үсентеләр утыртылган үсемлек җирин булырга тиеш;

130.3. ял итү һәм кешеләр күпләп жыела торган территорияләрдә яшеллэндерү участкаларын чәчәклекләр, газлар, ялгыз, төркемле, рядовой бистәләр, вертикаль, күпкатлы, мобиль яшеллэндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;

130.4. Кешеләргә ял итү һәм массакуләм булу урыннары, туалет урнаштыру һәм тоту таләпләрен үтәп, жиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән комплеклануырга тиеш;

130.5. пычранган саен, кешеләрнең ялы яисә массакуләм жыела торган урыннарында фонтаннар, буалар, елга ярлары чистартылуырга тиеш;

130.6.массакуләм чаралар уздыганда, аларны оештыручылар чараны үткәру урынын жыештыруны һәм төзекләндерүне яңартуны тәмин итәргә тиеш. Чараны уздыру урынын жыештыру һәм бозылган төзекләндерү тәртибен билгеләнгән тәртиптә чараны уздыруга тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

131. Кешеләрнең ял итү һәм массакуләм булу урыннары территорияләрендә рөхсәт ителми:

131.1.тару һәм сәүдә жиһазларын бу урынга билгеләнмәгән урыннарда сакларга, урнаштыруырга;

житештерү һәм куллану калдыклары белән территорияне пычратуырга;

131.3.автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклыкларын салуырга;

131.4.автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар уздыруырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштыруырга;

131.5.табигый һәм ясалма яшеллэндерү объектларын зарарларга;

131.6.кече архитектура формаларын зарарларга һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчәргә;

131.7.өстәлләрдә һәм эскәмияләрнең аркаларында утыруырга;

131.8.

131.9. Автотранспорт чараларының түләүле стоянкаларын законсыз оештыруырга;

131.10.үз белдеге белән стационар булмаган объектларны урнаштыруырга;

131.11.тротуарларның асфальт-бетон өслеген, янәшәдәге яшел зоналарның бөтенлеген һәм территорияләренә төзекләндерүнең башка элементларын бозарга;

территориядә сәүдә-суыткыч жайланмасы кую;

131.13.халыктан каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) калдыкларны контейнерларга (бункерларга) урнаштыру өчен, идәрәче оешмалар белән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнерларга (бункерларга) килешү булмаса, каты көнкүреш калдыкларын жыюырга;

Тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар кую юлы белән тротуарларны үз белдеге белән каплау;

131.15.товарны сәүдә объектыннан читтә чыгаруырга;

131.16.учак ягарга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар уздыруырга, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар куллануырга.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

132. Йорт яны территориясен жыештыру:

132.1. Урып-жыю түбәндәге тәртиптә башкарылуырга тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр өчен юлларны (бозлавык һәм тайгаклык очрагында - ком чүбе), ә аннан соң ишегалды территорияләрен жыештыру;

132.2.жыештыру, кар яву вакытында житештерелә торган кар чистартудан тыш, 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла.

Көндөзге вакытта машиналар тизлеге 4 км/сәг булганда жыюырга рөхсәт ителә.

133. Жәйге жыештыру:

йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: себерү, юу яисә су сибү - махсус машиналар ярдәмендә - күбесенчә иртә, иртәнге һәм соң, кичке сәгатьләрдә, башкарылуырга тиеш;

133.2. Тротуар мойкасын бары тик ачык тротуарларда гына (алар прилотака полосасы белән чиктәш) һәм биналардан урамның машина юлына таба юнәлештә генә башкарылуырга кирәк;

133.3. Эссе вакытта тротуарларга су сибү кирәк булган саен башкарылуырга тиеш, ләкин тәүлегенә

кимендә ике тапкыр.

134. Кышкы жыештыру:

134.1. Түбэләрдә жыела торган кар үз вақытында жиргә ташланьрга һәм прилот полосасына күчәргә, ә киң тротуарларда - валларга формалашьрга тиеш;

134.2. Сугарулы кар тротуарлардан машина юлының алгы өлешенә, ә ишегалларында - төзелеш урыннарына күчәргә тиеш;

134.3. Квартал эчендәге юллардан авышкан карны борт ташына параллель урнашкан өемнәргә һәм өемнәргә салырга яисә, кагыйдә буларак, ротор кар чистартучылары ярдәмендә юл буен жайларга кирәк;

64.4 тротуарларда, урамнарның машина юлыннан газлар белән аерылып, 6 м дан артык киңлектә, карны тротуар уртасына таба борьп жибәрү рөхсәт ителә;

кар өемнәренә һәм өемнәргә салу буенча 134.5 эш кар яуганнан соң алты сәгатътән дә соңга калмыйча, ә башка территорияләрдә 12 сәгатътән дә соңга калмыйча тротуарларда төгәлләнергә тиеш;

134.6. Ишегалларда, квартал эчендәге юлларда, газларда һәм ирекле территорияләрдә, жәяүлеләрнең ирекле хәрәкәтенә һәм автотранспортның йөрүенә комачауламый торган, яшел утыртмаларны һәм кар суларын бүлеп чыгаруны тәэмин итеп, пычранмаган ком-тоз катнашмалары белән капланмаган кар өемнәре төзәргә рөхсәт ителә;

134.7. Камилләштерелгән япмалар булмаганда, карны хәрәкәт астына жьыарга кирәк, аннары аны тыгызлау өчен кар катламын калдырырга кирәк;

134.8. юл капламаларын эшкәртүнең шомалыгы барлыкка килгәндә, ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү бүлүчеләр ярдәмендә 0,2-0,3 кг/м нормасы буенча башкарылырга тиеш;

134.9. Боз ясалышын эшкәрткәннән соң йомшартылган катнашмаларны, ачык грунтка, агачларга яки газларга элэгүгә юл куймыйча, күчәргә яисә күчәргә кирәк.

135. Яз житүгә түбәндәгеләр гамәлгә ашырыла:

135.1. Тузан суларын нормаль чыгару өчен таләп ителә торган урыннарда су агызып китүне тәэмин итү өчен, канауларны юдырту һәм чистарту;

135.2. Калын суларның люкларга һәм коеларны су белән тәэмин итүгә системалы рәвештә куылуы;

135.3. Кар эреп беткәннән соң, калган кар һәм бозны чистарту.

136. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясе) тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) даими жыештыру;

2) күзәтү һәм су сиптерү коеларын, дренажларны, лотокларны, үрелгән торбаларны ремонтлау һәм чистарту;

3) инженер челтәрләренең смотр коеларына, янгын сүндерү су белән тәэмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) каршылыксыз үтеп керүне тәэмин итү;

4) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны жьно һәм алып китү;

5) яшелләндерү һәм булган яшел утыртмаларны карау;

6) кече архитектура рәвешләрен карап тоту, агымдагы һәм капитал ремонтлау.

137. Калдыкларның барлык төрләре су үткәрми торган өслекле контейнер мөйданчыкларында урнаштырыла торган контейнерлар һәм бункерларга каты көнкүреш калдыкларын туплау нормалары нигезендә кирәкле күләмдә жыелырга тиеш.

138. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданныр түбәндәгеләргә бурычлы:

йорт яны территорияләрендә 138.1. чисталык һәм тәртип сакларга;

138.2. Каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус мөйданчыкларга гына урнаштырырга.

139. Идарәче оешмалар түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш:

139.1.8.00гә кадәр йорт яны территорияләрен жыештыру һәм көн дөвамында - чисталыкны саклау;

139.2.каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, ә анализланмаган биналарда - моннан тыш, сыек көнкүреш калдыклары өчен жьентыклар урнаштыру;

расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны чыгару;

контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мөйданчыкларын, аларга килү юлларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;

139.5.подъездларга керү юлларында чүп савытлары, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вақытында чистарту;

139.6. Территорияне сезонлы эксплуатациялүгә әзерләу, шул исәптән суның агып чыгуын тәэмин итү өчен юыну һәм канау чистарту, кар суларының люкларга һәм коега даими рәвештә куылуы, кар эрегәннән соң территорияне чистарту һәм кирәкле башка эшләрне башкару;

139.7.тайгак участкаларны ком-тоз һәм (яисә) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;

яшел үсентеләрне һәм газларны саклауны һәм квалификацияле тәрбияләүне;
Караңгы төшкәч тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны кабызу.

140. Йорт алды территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

140.1. Яфракны, калдыкларның һәм чүп-чарның теләсә нинди төрләрән яндырырга;

140.2. хужалык мәйданчыгынан читтә эчке киём, киём, келәм һәм башка предметларны эләргә;

140.3. контейнер мәйданчыкларына илтүче юлларны томаларга;

140.4. Урамнарның һәм юлларның, тротуарларның, газларның һәм яшел зоналарның юл өлешендә контейнерлар (бункерлар) билгеләргә;

140.5. Билгеләнгән тәртипне бозуда йорт яны территорияләренең коймаларын үз белдеге белән билгеләргә;

140.6. Үз белдеге белән ишегалды корылмалары төзәргә;

140.7. йорт янындагы территорияне металл ватык, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, зола һәм житештерү һәм куллану калдыклары белән капларга, тараны кушарга һәм сакларга;

140.8. Умарталыклар тотарга, калдыклар һәм чүп-чар ташларга;

140.9. Автотранспорт чараларын түләүле туктатуны оештырырга;

140.10. тимер-бетон блоklar, баганалар, киртәләр, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге машина юлларын үз белдегә белән ябарга;

140.11. автомашиналар, ягулык һәм майлар юуны башкарырга, тавыш сигналларын, тормозны һәм двигательләренә көйләргә;

140.12. кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясаучы теләсә нинди эшләр башкарырга;

140.13. теләсә нинди сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләрен, шул исәптән палаткалар, киосклар, ларька, мини-базарлар, павильоннар, жәйге кафелар, житештерү объектлары, автомобильләренә, көнкүреш техникасын, аяк киёмнәрен, шулай ук кунак бүлмәләреннән тыш, автостоянкаларны урнаштырырга;

140.14 йорт яны территориясенә эчке юллары буйлап транспорт транзит хәрәкәтен башкарырга;

140.15. учак ягу, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткөрү, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар куллану.

141. Идарәче оешмалар түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш:

141.1. яшел утыртмаларның сакланышы;

141.2. жәй көннәрендә һәм коры көннәрдә газоннарга, чәчәкләкләргә, агачларга һәм куакларга су сибү;

141.3. аларда төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, кар, боз һәм башка төзелешләрдән башка газларның сакланышы һәм бөтенлеге;

141.4. Яңа агач һәм куаклар утырту, юллар челтәре үзгәрү һәм жиһазларны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына яңадан планлаштыру, агротехник шартларны үтәп урнаштыру.

142. Йорт яны территориясен төзекләндерү:

һәр йорт биләмәсе территориясендә, кагыйдә буларак, түбәндәгеләр булырга тиеш:

1) йорт кирәк-яракларын киптерү өчен хужалык мәйданчыгын, киём-салымны, келәмнәренә һәм йорт кирәк-яракларын чистартуны;

2) өлкәннәренә ял итү мәйданчыгы;

3) балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары яшелләндерү һәм балаларның жәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларын кирәкле жиһазлау.

143. Эгәр участок территориясе күләме мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләр йөртү өчен мәйданчык урнаштырылырга мөмкин.

144. Йорт подъездлары каршындагы мәйданчыклар, юл йөрү һәм жәяүлеләр өчен юллар каты өслекле булырга тиеш. Каты өслекләр салганда, яңгыр суларын буш агызу мөмкинлеге каралырга тиеш.

145. Күпфатирлы йортлар, биналар һәм корылмалар тирәсендә барлык коймалар һәм коймалар төзек хәлдә булырга, чиста һәм буялган булырга тиеш.

146. Торак йортларга төзелгән жәмәгать корылмалары йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү юлларына ия булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспортын кую ишегалды территориясеннән читтә булырга тиеш.

147. Торак йорт ишегалды ягынан жәмәгать билгеләнешендәге урыннар өчен тәрәзәләр һәм фатирларга керү урыннары булган материалларны, продукцияне тутыру рөхсәт ителми. Йөкне тәрәзәләре булмаган торак йортлар торбаларынан, жир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягынан башкарырга кирәк.

148. Квартал эчендәге территорияләрдә транспорт чараларын урнаштыру кешеләрнең, шулай ук урып-жыю һәм махсус техниканың тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

V. Территорияне төзеклэндөрү элементларына таләпләр

149. Территорияне төзеклэндөрүнең аерылгысыз компонентлары булган территорияне төзеклэндөрү элементлары булу гамәлдәге законнар таләпләре нигезендә проект документларында эшләнергә һәм каралырга тиеш.

мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзеклэндөрү элементларына проект документациясе мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Озын яисә даими файдаланудагы территорияне төзеклэндөрүнең стационар элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен ныгытылырга тиеш.

150. Төзеклэндөрү элементларының эчтәлегә, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзеклэндөрү элементлары хужалары башкара.

Яшеллэндөрү

151. Яшел утыртмалар территорияне төзеклэндөрүнең мәжбүри элементы булып тора.

Төзеклэндөрү эшләрен башкарганда гамәлдәге яшел утыртмаларны мөмкин кадәр күбрәк саклап калырга кирәк.

152. Жирлек территориясендә яшеллэндөрүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләргә туфракка утырту һәм мобиль урыннарга утырту - үсемлекләргә махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) утырту.

Стационар һәм мобиль яшеллэндөрүне рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрендә (түбә яшеллэндөрү), фасадаларында (вертикаль яшеллэндөрү) архитектура-ландшафт объектлары (газлар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар булган майданчыклар) төзү өчен файдаланалар.

153. яшеллэндөрү объектларын тоту - яшел утыртмаларны карау һәм яшеллэндөрелгән территорияләргә төзеклэндөрү элементларын карап тоту, күләм корылмаларның конструктив элементларын аз гына деформацияләүне һәм зарарлануларын бетерү, шулай ук жәйгә һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны жыю эшләре комплексы ул.

154. яшеллэндөрү объектларында эшләр башкаруга таләпләр:

154.1. яшеллэндөрү объектлары янындагы төзелеш майданчыкларын оештырганда проектта сакланучы, тәбәнәк һәм киң ябалдашларны өлешчә кисеп алу, агач кәүсәләрен сак белән бәйләү, куакларның ябалдашларын бәйләү, туфрак кишәрлекләрен чүп-чар белән чүпләү, туфракны тыгызлауны кисәтү максатларында транспорт чаралары һәм башка техника йөрү һәм туктап торулар белән янәшә урнашкан үсемлек астындагы туфрак участокларын чүпләү юлы белән саклау чараларын күрергә кирәк;

154.2. Территорияне вертикаль планлаштыру, жир асты коммуникацияләрен салу, юлларны, машина юлларын һәм тротуарларны төзеклэндөрү яшеллэндөрү алдыннан тәмамланырга тиеш;

Туфрак катламын бозуга бәйлә рәвештә ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда, туфракның уңдырышлы катламын яшеллек төзелешендә файдалану өчен төшерергә һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләргә башкарганнан соң бозылган жир кишәрлекләрен һәм утыртмаларны торгызырга кирәк. Яңадан торгызу эшләргә житештерү проектында каралырга тиеш;

154.4.

155. Яшел утыртмалар хужалары бурычлы:

155.1. Яшел утыртмаларны саклауны һәм квалификацияле карауны тәмин итәргә;

155.2. елның жәендә коры көннәрдә газлар, чәчәк түтәлләре, агач һәм куаклар сиптерүне тәмин итәргә;

155.3. газларның сакланышын һәм бөтенлеген тәмин итәргә;

155.4. Агач һәм куакларны яңа утырту һәм утырту, шулай ук юллар, майданчыклар, газлар челтәрләрен планлаштыруны үзгәртү бары тик жирле үзидарәнен башкарма органы белән килештерелгән проектлар буенча гына башкарырга;

155.5 яшеллэндөрү объектларында сулыклар булса, аларны чиста тотарга һәм кимендә 10 елга бер мәртәбә чистартырга;

156. Күлгәндә рөхсәт ителми:

156.1. төзелешләргә, аларның эшләвен һәм хезмәт күрсәтүен тәмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, урнаштырырга;

156.2.

156.3. Гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары булган паркларның, скверларның, мемориаль зоналарының газон бакчаларында ял итү һәм уеннар өчен урынга урнашырга;

яшеллэндерү объектларында чаңгыда һәм чаналарда махсус билгелэнгән урыннардан тыш шуарга;

156.5. агачка һәм башка яшел утыртмаларга гамак, таган, турник, кер киптерү өчен бау тагарга, агачларга реклама һәм мәгълүмат щитлары һәм табличкаларын, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгелэнгән чыгарыла торган конструкцияләргә, беркетергә, объектларга, афишаларга, агитация материалларына, техник конструкцияләргә, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәмин итү чараларына, баганалардан, коймалардан, реклама калканнарыннан, электр чыбыкларыннан, лампалардан, чәнечкеле киртэләрдән аерырга;

156.6. стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын билгеләргә, шул исәптән, ел вакытына карамастан, автостоянкалар һәм парковчалар урнаштырырга;

156.7. төзелеш материалларын һәм башка материалларны, калдыкларны, чүп-чарны, бозга каршы материалларны һәм башка зарарлы матдәләргә, шулай ук ком һәм бозга каршы реагентлар белән пычранган карны, боз төркемнәрен кушарга;

яшелчә бакчалары өчен 156.8 казу башкарырга;

156.9. Йорт хайваннарын газларда һәм чәчәкләкләрдә йөртәргә;

156.10. Яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны лотокларга һәм башка сууткәргеч жайланмаларга кертәргә;

156.11. смета һәм чүпне газоннарда ташларга;

156.12. учак ягу, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәргү, мангаллар һәм ризыкны ачык ут ярдәмендә жылылык белән эшкәртү өчен башка жайланмалар куллану;

156.13. сок, сумала чыгару өчен агачлар кисеп, аларга башка механик зыян китерү;

156.14. житештерү һәм куллану калдыкларыннан, шул исәптән автомобиль покрывкаларыннан, территорияне төзекләндерү, шәһәр территориясендә клумб оештыру өчен файдаланырга;

156.15. Күпсәллек чәчәкләр белән мәшгуль жир кишәрлекләреннән кар чыгарырга, шулай ук кардан житәрлек булмаган салкын үсентеләр утыртучы участокларны ачарга;

156.16. Шәһәр территорияләрендә, санитария таләпләре югары булган урыннардан тыш (чүп контейнерларына, жәмәгать бәдрәфләрәненә якин булу һ.б.) агач кәүсәләрен агартырга;

156.17. яшелләнделгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләргә, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

156.18. Агач тамырларын кәүсәдән 1,5 м ераклыкта ачарга һәм агач муеннарын жир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.

Коймалар

157. Коймаларны төзү төзекләндерү өчен өстәмә элемент булып тора.

158. Утлар бер-берсеннән аерыла:

1) билгеләү (декоратив, яклау, аларның ярашуы);

2) биеклегә (түбәнлегә - 1,0 м га кадәр, уртача - 1,1-1,7 м, югары - 1,8-3,0 м);

3) материалның төре (металл, тимер-бетон һ.б.);

4) күз карашы өчен сизгерлек дәрәжәсе (үтә күренмәле, саңгырау);

5) стационар (даими, вакытлыча, күчмә) һәм башка киртәләр.

Коймаларны проектлау аларның урнашу урыннарына һәм билгеләнешенә карап, гамәлдәге дөүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектлау проектларына карап башкарыла.

159. мәдәни мирас объектлары территорияләрен төзү элегә территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеш регламентлары нигезендә башкарылырга тиеш.

Ижтимагый, торак, рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә чукрак һәм тимер-бетон коймаларны проектлау рөхсәт ителми.

Сәнәгать, махсус территорияләргә ачу декоратив тимер-бетон панельләрдән башкарылырга мөмкин.

Коймаларның урта һәм югары төрләрен проектлаганда жир асты корылмалары белән кисешү урыннарында ремонт яки төзелеш эшләре башкарырга мөмкинлек бирә торган коймалар конструкцияләре каралган.

Агачлар интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зонасында яки төзелеш һәм реконструкция эшләре башкару зоналарында үскән очракта, яклауның башка төрләре булмаганда, 0,9 м һәм аннан да күбрәк диаметрлы саклагыч коймалар, 0,8 м диаметрлы һәм аннан да күбрәк яшенә, агач токымнарына һәм башка характеристикаларга бәйле рәвештә саклау корылмаларын күз алдында тотарга кирәк.

Майданчыклар

160. Жирлек территориясендө түбөндөгө майданчыклар урнашкан: балаларның уеннары, өлкөннәрнең ялы, спорт белән шөгылләнү, чүп-чар жыючыларны урнаштыру, этләрне йөртү, машина кую урыннары.

Теркәлгән мәдәни мирас ядкарьләренең һәм махсус сакланылучы табигать территорияләренең саклау зоналары чикләрендә майданчыклар урнаштыру истәлекләргә саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау вәкаләтле органнары белән килештерергә тәкъдим ителә.

Йорт тирәсендөгө территорияләр, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт майданчыклары белән тәмин ителергә тиеш. Майданчыклар төзек һәм жәрәхәтләнү куркынычсыз инвентарь белән тәмин ителергә тиеш.

Балалар майданчыклары

161. Балалар майданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым майданчыклар рәвешендә яисә яшь мәнфәгатләре буенча зоналаштырылган комплекслы уен майданчыклары буларак оештырыла.

Балалар майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак төрләре, майданчыкның газ белән тоташу элементлары, яшелләндерү, уен жиһазлары, эскәмия һәм урналар, яктырту жиһазлары.

Торак йортлар һәм жәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар майданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 метрдан, кече һәм урта мәктәп яшендөгө балалар майданчыклары - 20 метрдан кимрәк, комплекслы уен майданчыклары 40 метрдан да ким булмаса, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаса тиеш.

Балалар уен майданчыклары контейнер майданчыкларыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

162. Балалар майданчыклары түбәндәгеләргә тиеш:

162.1. жәйге чорда тигезсезлекләр ком сибелгән өслек планировкасы булырга;

162.2. Иртәнге вакытта даими рәвештә себерелергә һәм чылатырга;

162.3. буялган булырга, майданчыкта коймаларның һәм корылмаларның төсен елга кимендә бер тапкыр житештерергә, ә ремонтны - кирәк булган саен;

162.4. Транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, машина юлларыннан, борылыш майданчыкларыннан, кунакчыл стоянкалардан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру өчен майданчыклардан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлы саклау участкаларыннан изоляцияләнергә.

Травматизмны булдырмас өчен, майданчык территориясендә чыгыш ясаучы тамырлар яки түбән ботаклар, жир өслегендә урнашкан иске, киселгән жиһазлар калдыклары (стойкалар, фундаментлар) булу рөхсәт ителми (кагыйдә буларак, турникларда һәм качельләрдә).

Янындагы территорияләргә реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясендә эшләр алып бару һәм төзелеш материалларын складлау рөхсәт ителми.

Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

Яктырту жайланмаларын 2,5 м дан да ким булмаган биюктә урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен жиһазларын урнаштыру норматив куркынычсызлык параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

163. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларда куркынычсызлыкны тәмин итү өчен жаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

Спорт майданчыклары

164. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре физкультура һәм спорт белән шөгылләнү өчен билгеләнгән.

Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак яисә газ төрләре (жәйге чорда), спорт жиһазлары.

Спорт майданчыклары яшелләндерелә һәм чөлтәрле койма белән әйләндереп алына. Яшеллек майданчык периметры буйлап урнаштырыла, вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койманың биюктәге 2,5-3 м, майданчыкларның бер-берсенә терәлгән урыннарында биюктәге 1,2 м.

Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында йә махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) рекреацияләр составында урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары заводта ясалган, махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәләрдән һәм бүрәнәләрдән ясалган (ярыклар, ярыклар булмау һ.б.) булырга мөмкин.

Урнашканда сертификацияләнгән жиһазлар каталогларына таянып эш итәргә кирәк.

Ял итү майданчыклары

165. Торак төзелеше территориясендә өлкән яшьтәге халыкның ял итү һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял майданчыкларын оештыру мөмкин. Торак йортлар тәрәзәләреннән алып тын ял итү майданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаса тиеш, шау-шулы өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаса тиеш.

Ял майданчыгында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә гадәттә каты өслек төрләре, майданчыкның газ белән тоташу элементлары, яшелләндерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә һәр эскәмиядә) керә, яктырту жиһазлары керә.

Майданны каплауны плитә куәте рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял майданчыкларын һәм балалар майданчыкларын берләштергәндә, балалар уеннары зонасында өслекнең каты төрләрен урнаштырырга киңәш ителми.

Парклар территорияләрендә чирәмдәге ял майданчыклары оештырылырга мөмкин.

Автостоянкалар майданчыклары

166. Жирлек территориясендә автостоянкаларның түбәндәге төрләре: автомобильләрне кыска вакытлы һәм озак саклау урнаштырыла.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең каты төрләрен, өслекләргә бәйләү элементларын, коймаларны яисә чүп-чар өчен кечкенә контейнерларны, яктырту жайланмаларын, мәгълүмати жиһазларны (күрсәткечләргә).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына килү юллары жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешмәскә тиеш.

Автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау участогы аша жәяүлеләр өчен транзит юллар оештыру рәхсәт ителми.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән 3 м киңлектәге яшел үсентеләр полосасы белән аерылырга мөмкин.

Кече архитектура формалары

167. Кече архитектура формаларын урнаштыру биналарны һәм корылмаларны төзүнең, реконструкцияләүнең һәм капитал ремонтлауның проект документациясе, шулай ук төзекләндерү яисә эскиз тәкъдимнәре проектларының "төзекләндерү" бүлегенә нигезендә гамәлгә ашырыла.

Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга тәкъдим ителә. Тарихи төзелеш зоналары, жирлекнең үзәк үзәге, жирлекнең күп функцияле үзәкләре һәм зоналары өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.

168. Кече архитектура формаларына төп таләпләр түбәндәгеләр:

168.1. Территорияне төзекләндерү элементларының архитектура һәм ландшафт даирәсе характерына туры килүе;

168.2. Материалларның декоратив һәм эксплуатация сыйфатының югары булуы, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, озак вакыт давамында аларны саклап калу;

168.3. Конструкциянең ныклыгы, ышанычлылыгы, иминлеге.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

169. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.

169.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.

Гамәлдәге такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, тышкы мәгълүмат чаралары вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның белән тулысынча яраштырып урнаштырыла һәм файдаланыла.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары аларның тиешле торышын күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын жыештырырга тиеш.

Реклама яки мәгълүмати хәбәрләр урнаштырмыйча тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырын зарарлау, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән мәгълүматны ябыштыру, ябыштыру рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмат конструкциясе хужасы территорияне төзекләндерергә һәм (яисә) фасадның тышкы кыяфәтен монтаждан соң (демонтаждан) өч тәүлек дәвамында торгызырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтацияләнәргә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә объектлар корылмаларына һәм корылмаларына зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын тиешенчә тотмаган, жир кишәрлеген жыештырган һәм санитар карап тоткан өчен тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары жаваплы.

169.2. Реклама конструкцияләренең тышкы күренешенә һәм урнашу урынына таләпләр «Реклама турында» 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ Федераль законы белән билгеләнә.

169.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрләргә мөмкин:

- көйләнгән конструкция;
- декоратив панно;
- консол конструкциясе;
- түбә конструкция;
- витрин конструкция;
- гамәлгә кую тактасы;
- режимлы табличка;
- модульле конструкция;
- стела;
- калкан конструкциясе;
- флаглар композициясе;
- Махсулаштырылган конструкция.

169.4. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр:

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, эзерләү һәм урнаштыру төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турында Россия Федерациясе законнары таләпләре, аларны саклау һәм алардан файдалану таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш;

Тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәгән килеш урнаштырылырга тиеш;

Ике яки аннан да күбрәк тел кулланган очракта, текстлар эчтәлек һәм техник бизәлеш буенча тиндәш булырга, грамоталы һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш;

169.4.1. Мәгълүмат конструкциясе хужасы куркынычсызлык кагыйдәләрен теләсә нинди бозулар, шулай ук мәгълүмати конструкцияләргә монтажлау һәм эксплуатацияләү шартларын бозганда төзексезлекләр һәм авария хәлләре өчен жаваплы.

169.4.2. Тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру рөхсәт ителми:

1) күпфатирлы торак йортлар фасадларында:

- торак биналар чикләрендә, беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, торак булмаган бина биләгән урында;

- торак йортның үз чикләреннән иң күбе 1,5 метрга чыгып төзелгән торак булмаган биналар чикләреннән һәм мәгълүмат конструкциясен урнаштыручы зат тарафыннан биләнә торган заттан тыш, беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, торак йортның габаритларында урнашкан торак булмаган биналар чикләрендә;

- әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, тәрәзә һәм ишек уемнарының, шулай ук витраж

һәм витриналарның, шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналарның тулысынча яисә өлешчә ябылуы рәвешендә;

- киртәләүче конструкцияләрдә, балконнарда, әгәр дә керү төркеменең проект тәкъдиме белән каралмаган булса;

2) торак булмаган билгеләнештәге биналар фасадларында:

- биш каттан артык биеклектәге биналарда вертикаль консольный конструкцияләр;

- вертикаль тәртиптә урнашкан көйләнгән конструкцияләр;

- әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, икенче кат тәрәзәләренең аскы дәрәжәсеннән югарырак;

3) төшереп калдырылган;

4) фриزلарда, керү төркемнәре козырекларында:

- бер керү юлы булганда, бер конструкциядән артыграк;

- бер керү урыны булган керү төркеме фризында урнаштырыла торган яктылык тартмалары, фон конструкцияләре рәвешендә;

5) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелгән тарихи биналарда:

- фонлы конструкцияләр, яктылык тартмалары, динамик конструкцияләр;

- яктылыктан файдаланып;

- архитектур фон белән ярашмый торган капма-каршы һәм төсләргә бай карарда;

6) административ-офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, мондый объект проектында каралмаган 400 кв. метрдан артык майданлы спорт объектларында;

7) индивидуаль яисә күпфатирлы торак йортлар территориясендә аерым торучы конструкцияләр рәвешендә;

8) яба һәм каплап тора торган проемалар, витриналар, тәрәзәләр, арок, архитектура детальләре һәм декоратив-сәнгати бизәлеш, биналарда суперграфик, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш;

9) фасадның архитектура үзгәртелгән исәпкә алмыйча. Биналар фасадларында тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру вариантлары әлеге Кагыйдәләргә кушымта белән билгеләнә;

10) эркерларда, колонналарда, пилястраларда, балконнарда;

11) мемориаль такталардан 2,0 м ераклыкта;

12) адреслы атрибутиканы каплай торган (урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләре);

13) 2 каттан артык биеклектәге биналарның аулак торналарында;

14) декоратив паннодан, модульле конструкцияләрдән, шулай ук автозаправка станцияләрендә стел, калкан, витрина, консольный конструкцияләр рәвешендә банк операцияләрен гамәлгә ашыручы оешмалар өчен алмаш мәгълүмат белән;

15) "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы үз көченә мәжбүри булмаган мәгълүматны (фирма исеме (исеме), аның урнашкан урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында мәгълүмат), ә атап әйткәндә, телефон, сайт, электрон почта адреслары номерларын, юнәлешләр, товарлар һәм хезмәт күрсәтүләр исемлеген, биналарны арендау, сату турындагы мәгълүматны, модульле конструкцияләр рәвешендәге коймага яисә бинага, шулай ук калкан һәм витрин конструкцияләр рәвешендәге чыгармалардан тыш, күрсәтелгән мәгълүматны үз эченә алган мәгълүмат;

16) текстлы мәгълүматтан башка сурәتلәр генә булган;

17) төсләре буенча фасадның архитектур фоны белән туры килмәүчеләр;

18) яктыртуның ачык ысулын кулланып;

19) флаглы композицияләрдән, шулай ук 6,0 м озынлыктагы яктылык тартмалары рәвешендәге көйләнгән конструкцияләрдән тыш, тукыма материаллар эзерләүдә кулланылган килеш;

20) мәгълүмат конструкциясенә бер төрән кулланып, мәгълүматны кабатлаучы, моңа түбәндәгеләр керми:

- Россия Федерациясә дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәү нигезендә башкарылган мәгълүмат;

- берничә урам киселешендә яисә ике урам арасындагы территориядә урнашкан бинаның һәр фасадында урнаштырылган мәгълүмат;

- автозаправка станцияләре фасадларында урнаштырыла торган мәгълүмат;

21) төшереп калдырылган;

22) кабартылган конструкцияләр, штендерлар рәвешендә;

23) түбәнең (парапетның, фризының) өске тамгасыннан югарырак төзелгән-кушып төзелгән биналарның (тамбурларны да кертеп);

24) Кәче асыл жирлегенә тарихи территорияләре чикләрендә жем-жем иткән яктылык файдаланып.

169.4.3. Тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының аерым төрләренә таләпләр.

169.4.4. Әлеге конструкция - диварларның тышкы өсләгендә, фризалар, козыреклар, фронтоннар

биналарында, керү яки тәрәзә (витриналар) өстендәге стационар булмаган сәүдә объектларында, диварлар өслегеннән 0,2 м ераклыгында, фонсыз конструкция рәвешендә, яктылык тартмасы рәвешендә, каркастан, текст мәгълүматы булган мәгълүмати кырдан, декоратив элементлар, билгеләр һәм стена өслегенә турыдан-туры төшерелгән сурәт элементларыннан тора торган мәгълүмати корылма.

Жанлы конструкцияләре урнаштыру рөхсәт ителми:

1) бинаның катлары тәрәзәләре, стационар булмаган сәүдә объекты арасында биекләктән 2/3 артык биекләктә;

2) бинаның катлары тәрәзәләре, стационар булмаган сәүдә объекты арасында арка тәрәзәләре биекләктән 1/2 артык биекләктә;

3) текстлы мәгълүматның биеклегенә фриз биеклегеннән 2/3 артык (шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналар);

4) бер катлы биналарда (шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналарда) фризның биеклегенә яисә биеклегенә, керү төркемнәре, ут тартмалары, фризда урнаштырыла торган фонлы конструкцияләр рәвешендәге стационар булмаган сәүдә объектлары;

5) бинаның фронтоны биеклегеннән 1/2 артык биеклегенә, стационар булмаган сәүдә объекты;

6) козырегында 0,5 м дан артык биекләктә;

7) фасад озынлыгының 70%тан артыграгын;

8) 0,5 м биекләктәге беренче кат чикләрендә, проемалар һәм биекләк арасында 1,5 м дан артык, почмак участокларында 50% тан артык простенка озынлыгы;

9) мәгълүматны башка телләрдә кулланганда, әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән конструкциянең озынлыгы 50%тан артыгракка арттырылган озынлык;

10) төрле телләрдә язучыларның тиндәшсез зурлыкларын һәм шрифтыларын куллану;

11) беренче, цоколь яисә подвал катларының тышкы стеналарын өсләктә урнаштырганда жир өсте дәрәжәсеннән түбәнге кырыйга кадәр 0,6 м түбәнрәк;

12) проемалар булган очракта, тоташ пыялалану, фриз, фронтон булмаган очракта икенче каттан югарырак, моңа конструкцияне урнаштыру күздә тотыла торган тәрәзә уемының биеклегенә ике биекләктән арткан очраклар керми;

13) икенче каттан югарырак тоташ пыялалауда урнашканда бер конструкция күләмендә;

14) тарихи территорияләре чикләрендә урамга (бу урамнарны төзүнең алгы линиясен төзи) чыга торган төп һәм ян фасадлардагы, стационар булмаган сәүдә объектларындагы фонлы конструкцияләр һәм утлы тартмалар рәвешендә, Казан шәһәренең урамнары һәм гомумшәһәр юллары буйлап, автомобиль сату буенча махсуслаштырылган объектларыннан тыш, шәһәр мохите эстетикасына таләпләр югары булган Казан шәһәре урамнары һәм гомумшәһәр юллары буйлап;

15) әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, бер-берсе өстендәге фонлы конструкцияләр һәм яктылык тартмалары рәвешендә;

16) өсләге бинаның параллель булмаган стенасы, стационар булмаган сәүдә объекты, керү төркеме, козыреклары урнашкан фризда фон конструкцияләре һәм яктылык тартмалары рәвешендә;

17) бинада, стационар булмаган сәүдә объектларында фонның төрле төстәге конструкцияләреннән файдаланып;

18) беренче каттагы яисә беренче каттагы проемалар арасында урнашканда фон конструкцияләре һәм яктылык тартмалары рәвешендә;

алмаштырылган мәгълүмат белән;

20) бинаның фасадларында стенага турыдан-туры ясалган сурәт белән, алар настенный конструкцияләреннән башка төрләрен куллануны күздә тоту;

21) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;

22) фронтонда, өске каттагы фризда конструкцияне рөхсәт (киләштерү) нигезендә билгеләнгән, конструкцияне урнаштыру урыны өстендә урнаштырылган түбә конструкциясе булганда, аның гамәлдә булу срогы тәмамланган, моңа бердәм мәгълүмати эчтәлекле түбә конструкциясе белән берләштерелгән түбә конструкциясеннән тыш (бер эшчәнлек турында гомуми мәгълүмат);

23) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелеш датасы белән тарихи биналарда 0,5 метрдан артык биекләктә;

24) Кәче авыл жирлегенә тарихи территорияләре чикләрендә 1,0 метрдан артык биекләктә;

25) түбә ясылыгын бина стенасыннан, стационар булмаган сәүдә объектларыннан карниз дәрәжәсеннән алып скат түбә очына кадәр кимендә 3,0 м биекләктә аера торган карниз дәрәжәсеннән югарырак;

26) бер конструкция күләмендә түбә ясылыгын бинаның диварыннан, стационар булмаган сәүдә объектларыннан аеручы карниз дәрәжәсеннән югарырак.

169.4.5. Декоратив панно - гомуми майданы 1500 кв. метрдан артык булган сәүдә-офис, мәдәни-күңел ачу, житештерү, склад һәм спорт билгеләнешендәге аерым объектларның фасадларында гына

урнаштырыла торган мәгълүмати корылма.

Әлеге конструкциянең мәгълүмати кыры ныклы яки туқыма нигезендә башкарылырга тиеш, мәгълүмати кыр һәм каркасның тоташу урыннары яшерелергә һәм декоратив бизэлгән крайларга (шул исәптән багет, сәнгать декоры элементларына) ия булырга тиеш.

Декоратив панноларны урнаштыру рөхсәт ителми:

- 1) беренче кат дәрәжәсеннән түбәнрәк;
- 2) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелеш датасы белән тарихи биналарда;
- 3) тарихи территорияләр чикләрендә, уздырыла торган чаралар турында мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән аерым торучы мәдәни-күңел ачу, спорт билгеләнешендәге объектлар фасадларында урнаштырыла торган конструкцияләрдән тыш;
- 4) витриналардан гайре, ишек һәм тәрәзә уемнары арасында;
- 5) эчке яктылыксыз баннер туқыма кулланып;
- 6) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;
- 7) тарихи территорияләр чикләрендәге биналар фасадында жир кишәрлеге чикләрендә аерым торучы калкан конструкцияләре яисә мондый конструкцияләр урнаштыру мөмкинлеге булганда.

169.4.6. Консоль конструкция - бинаның фасады яссылыгына туры почмак белән куелган мәгълүмати конструкция, стационар булмаган сәүдә объекты локальләштерелгән, почмак кишәрлекләрдә, кече конструкцияләр рәвешендәге диварның композицион тышкы өслеге буенча.

Конструкция конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:

- 1) биеклегә һәм озынлыгы 1,0 м дан артыграк;
- 2) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелеш датасы булган тарихи биналарда биеклегә һәм озынлыгы 0,5 метрдан артыграк булса;
- 3) фасад өстеннән 0,2 м дан артыграк ераклыкта;
- 4) бер-берсеннән 10 м ераклыкта;
- 5) фасад читеннән 0,2 м ераклыкта һәм конструкциянең аскы кырына кадәр жир дәрәжәсеннән 2,5 м дан кимрәк булса;
- 6) турыдан-туры бинага керү урыннарында;
- 7) тарихи территорияләр чикләрендә урамга чыга торган (бу урамнарны төзүнең алгы сызыгын төзи торган) биналарның фасадларында;
- 8) мәдәни мирас объектларында, 1959 елга кадәр төзелеш датасы булган тарихи биналарда металлодекор кулланмыйча;
- 9) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып, банк операцияләрен гамәлгә ашыручы оешмалар өчен консольный конструкцияләрдән тыш.

169.4.7. Канатлы конструкция - әлеге бинаның гомуми майданының 100% ын алып торган оешма тарафыннан яссы түбәнең (парапетның) югары тамгасыннан яисә бинаның скат түбәсенен, стационар булмаган сәүдә объектынның югары ноктасыннан (очы) тулысынча югарырак булган яктылык хәрәфләре һәм символлары (логотиплар, саннар, билгеләр, нәфис элементлар) рәвешендә күләмле мәгълүмати конструкция:

Түбә конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:

- 1) текстлы мәгълүматның биеклегә:
  - бер катлы биналар, стационар булмаган сәүдә объектлары өчен 0,5 м дан артык;
  - 2,0 м артык - 2 - 5 катлы биналар өчен;
  - биеклеккә карата чикләүләрсез - төзелеш майданы 15 мең кв. метрдан артык булган эре сәүдә үзәкләре биналары өчен;
- 2) озынлыгы:
  - алар урнаштырылган фасадның туры төгәлләнү озынлыгының 1/2 өлешеннән күбрәге;
  - фасадның йомгаклау өлеше (парапет) биеклегә ишелеп төшкәндә төгәлләнү фрагменты озынлыгының 2/3 еннән артыгы;
- 3) күпфатирлы торак йортларда;
- 4) Россия Федерациясә дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләре нигезендә башкарылган мәгълүматны кабатлый торган конструкцияләрдән тыш, бинада, стационар булмаган сәүдә объектында бердән артык;
- 5) әлеге бинада гамәле тәмамланмаган рөхсәт нигезендә билгеләнгән рөхсәт булганда, реклама конструкциясә түбә жайланмасы рәвешендә;
- 6) әлеге бинада рөхсәткә (киләштерүгә) ярашлы рәвештә билгеләнгән булса, аның гамәлдә булу срогы тәмамланмаган, фронтонда, югары каттагы фризында көйләнгән конструкция, түбә конструкциясә белән берләштерелгән бердәм мәгълүмат эчтәлегә (бер эшчәнлек турында гомуми мәгълүмат);
- 7) алмаштырылган мәгълүмат белән;

8) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;

9) текстлы мәгълүматның биекlege 1/3 тән артык өстәмә символларның (логотипларның, саннарның, билгеләрнең, сәнгать элементларының) биекlege.

169.4.8. Витрина конструкциясе - бинада урнашкан фонлы конструкция яки яктылык тартмасы рәвешендәгә мәгълүмат конструкциясе, витринаның эчке ягыннан стационар булмаган сәүдә объекты, тәрәзә уемы, ул каркастан, декоратив бизәлешле кранлы мәгълүмат кырыннан, тәрәзә уемы мәйданыннан 1/4 артык булмаган эленгән элементлардан тора (витринаның биекlege буенча витринаны ябыштыру күләменәң яртысы һәм озынлыгы буенча клевитринаны ябыштыру күләменәң яртысын).

Витрина конструкцияләрен урнаштыру рәхсәт ителми:

1) мәйданы 2,0 кв. м булган тәрәзә уемында;

2) витринаның пыялалануынан алып витрин конструкциягә кадәр ара ераклыгында урын ягыннан 0,15 м дан кимрәк;

3) тәрәзә үрелешә әгъзаларын исәпкә алмыйча;

4) витрин пыяласы өслегенәң бизәкләре һәм декоратив пленкалары рәвешендә;

5) яктылык тартмалары витринасына пыяла кую юлы белән;

6) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулыннан файдаланып;

7) витрин конструкцияләр арасында 1,5 м дан кимрәк ераклыкта.

169.4.9. Учреждение тактасы, режимлы табличка - кулланучыларга житкерү өчен билгеләнгән мәгълүмат конструкцияләре, аны күрсәтү "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә оешманың фирма исеме (исеме), индивидуаль эшкуар, аларның урнашкан урыны (адресы) һәм эш режимында, бинада, стационар булмаган сәүдә объектында яки коймада, керү урыннарыннан уң һәм (яисә) сул якта йә керү урыннарыннан турыдан-туры ябыштырылган төркемнәргә керү урыны (режимлы табличка) турында мәжбүри булган мәгълүмат конструкцияләре.

Учреждение тактасында урнаштырыла торган мәгълүмат кулланучыларга Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә дә житкерелергә тиеш.

Учреждение тактасын, режим тактасын урнаштыру рәхсәт ителми:

1) 0,6 м озынлыгында һәм 0,8 м биеклектә (гамәлгә куелган такта);

2) 0,4 м озынлыгында һәм биекlege 0,6 м дан артык (режимлы табличка);

3) 0,3 м озынлыгында һәм 0,2 м дан артык биеклектә (трафарет матбугатын ясау ысулы белән керү төркемнәрен пыялалауга урнаштырыла торган режимлы табличка);

4) оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә бер оешма өчен икедән артык, бер бинада бер шәхси эшкуар, стационар булмаган сәүдә объекты, киртә;

5) конструкция әзерләнгән материал буенча тиңдәшсез зурлыгы буенча аерылып торучылар;

6) трафарет мөһере ясау ысулы белән башкарылган керү төркемнәрен (ишәкләрне) пыялалауда бердән артык;

7) , коймадагы вывескалардан тыш, яктырткычлар кулланып;

8) фонсыз конструкцияләр рәвешендә;

9) керү юлының бер ягыннан икедән артык;

10) чикләү секциясеннән читтә;

11) төзелеш, үтә күренмәле киртәләрдә, баскычларның, балконнарның, көймәләрнең коймаларында;

12) жәмәгать туклануы стационар предприятиеләре каршындагы сезонлы кафеларның киртәләү конструкцияләрендә;

13) мәдәни мирас объектлары, 1959 елга кадәр төзелгән даталары булган тарихи биналар, әлегә урамнарны төзүнең алгы линиясен формалаштыра торган тарихи территорияләр чикләрендә урнашкан объектлар киртәләрендә;

14) киртә тигезлегеннән югарырак;

15) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып.

169.4.10. Модуль конструкция - оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә берничә оешма, индивидуаль эшкуарлар урнашкан очракта, бинада яки ул урнашкан жир кишәрлегендә урнашкан бинага яисә шундый бина урнашкан жир кишәрлегендә урнашкан модульләр рәвешендә берничә оешма урнашкан очракта яисә аңа парковка урыннары оештыру яки оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге белән чиктәш жирдә урнашкан модульләр рәвешендә урнаштырылган элмә такталарның бер төре.

Модуль конструкция түбәндәгеләр рәвешендә урнаштырылырга мөмкин:

- декоратив панно;

консоль конструкциясе;

- вывескалар, режим табличкасы, керү төркемнәрен пыялалауда башкарылган тактадан тыш;

- Эре форматтагы стелалар.

Модульле конструкцияләргә әлеге пунктта каралган үзенчәлекләре үтәгәндә мәгълүмат конструкциясенә тиешле төре өчен билгеләнгән таләпләр кагыла.

Модульле конструкцияләр урнаштыру рәхсәт ителми:

- 1) биеклегә 6,0 м дан артык һәм 2,0 м дан да кимрәк (консольная конструкция);
- 2) тарихи территорияләр чикләрендә урамга чыга торган (бу урамнарны төзүнең алгы сызыгын төзи торган) биналар фасадларында (консольная конструкция);
- 3) биш каттан артыграк биеклектәге биналарда (консольная конструкция);
- 4) күпфатирлы торак йортлар фасадларында, төзелгән-яңкормалы биналардан (консольная конструкция) тыш;
- 5) мәдәни мирас объектларында, төзелеш датасы 1959 елга кадәр булган тарихи биналарда (консольная конструкция);
- 6) бер блокта һәм бер бинада модуль элементларының мәгълүмати кырын һәм яктырту ысулларын эзерләүнең төрле материалларын кулланып;
- 7) бер конструкциядә кимендә өч модульле элемент саны;
- 8) декоратив панно рәвешендәге модульле конструкция булганда консольных;
- 9) кронштейн рәвешендә модульле конструкция булса, декоратив панно рәвешендә;
- 10) бер корылма рәвешендәге бер бинада икедән артык блок;
- 11) биеклегә һәм озынлыгы 1,5 метрдан артык (гамәлгә кую тактасы, режимлы табличка);
- 12) башкарыла торган простенка озынлыгының 2/3 өлешеннән артыгы (гамәлгә кую тактасы, режимлы табличка);
- 13) керү юлының бер ягынан күбрәк (гамәлгә кую тактасы, режимлы табличка).

169.4.11. Стела - аерым күләм-пространство, индивидуаль башкаруда кече (биеклегә 6,0 м дан артмаган) яисә эре (6,0 м дан артык) форматтагы мәгълүмати конструкция, ул фундаменттан, нейтраль төсләр материалы белән тышланган каркастан (соры, көрән, кара, көрән һ.б.) тора, аның оешманың фирма атамасы, товарлар һәм хезмәтләр (исеме, логотип) турында кыскача мәгълүмат тупланган.

Катламаларны урнаштыру рәхсәт ителми:

- 1) оешманың, индивидуаль эшкуарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган жир кишәрлеге чикләрендә;
- 2) фундаментны декоратив бизәлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлегә булмаган очракларда;
- 3) бер жир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, яңгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер жир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;
- 4) мондый объект проектында каралмаган жир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;
- 5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгылләнүче жир кишәрлеге чикләрендә;
- 6) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;
- 7) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юллар, юл йөрү юлларында, машина кую һәм машина кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;
- 8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;
- 9) агач кәүсәләреннән 5,0 м ераклыкта томаланган фундаментка ия;
- 10) профнастил, тукума материаллар эзерләгәндә файдаланып;
- 11) мәгълүмати өслекләре алмаштырылган сурәтле, шулай ук медиа-экраннар белән берләштерелгән кече форматта урнаштыру;
- 12) мәгълүмати кырда фоторәсем белән;
- 13) автомобильләргә ягулык салу станцияләреннән тыш, гомуми майданы 5000,0 кв. метрдан кимрәк булган биналар өчен эре форматта;
- 14) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып, медиа-экраннардан тыш, ягулыкка бәяләр турындагы мәгълүмат белән автозаправка станцияләренә стелы.

169.4.12. Капчыклы корылма - майданы 6,0 кв. м дан артмаган эчке яисә тышкы яктырткычлы аерым мәгълүмати конструкция, биеклегә 4,0 м дан артмаган, ул фундаменттан, каркастан, декоратив элементлардан, мәгълүмат кырыннан нык нигездә 6,0 кв. м дан артмаган.

Яклаучы конструкцияләре урнаштыру рәхсәт ителми:

- 1) оешманың, индивидуаль эшкуарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына,

кулланучыга караган жир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизэлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлеге булмаган очрактарда;

3) бер жир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер жир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;

4) «Кәче авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенең мәдәни мирас объектларын, 1959 елга кадәр төзелгән тарихи биналарны, мәдәни объектларны, панорларын һәм перспективаларын чикләүне;

5) мондый объект проектында каралмаган жир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;

6) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгылләнүче жир кишәрлеге чикләрендә;

7) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

8) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юлларда, юлларда, машиналар кую һәм кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

9) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

10) агач кәүсәләреннән 5,0 м ераклыкта томаланган фундаментка ия булса;

11) профнастил, тукума материаллар эзерләгәндә файдаланып;

12) мәгълүмати конструкцияне декоратив-сәнгатьчә бизәмичә;

13) гомуми файдаланудагы территориянең чикләрен билгеләүче кызыл сызыклы жир кишәрлеге чигеннән 6,0 м ераклыкта;

14) мәгълүмат тапшыруның динамик ысулын кулланып.

169.4.13. Флагов композициясе - нигездән, бер яки берничә флагштоктан һәм йомшак тукумадан (мәгълүмати кырлардан) торган аерым торучы мәгълүмати конструкция.

Флаг композицияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:

1) оешманың, индивидуаль эшкуарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган жир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизэлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлеге булмаган очрактарда;

3) бер жир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер жир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;

4) мәдәни мирас объектларын, 1959 елга кадәр төзелгән тарихи биналарны, мәдәни объектларны, панорамаларны һәм Арча шәһәре перспективаларын чикләүне;

5) мондый объект проектында каралмаган жир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;

6) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгылләнүче жир кишәрлеге чикләрендә;

7) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

8) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юлларда, юлларда, машиналар кую һәм кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

9) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

10) агач кәүсәләреннән 5,0 м ераклыкта томаланган фундаментка ия булса;

11) киңлеге буенча флагштоклар арасынан зуррак булган мәгълүмати кыр габаритлары белән.

169.4.14. Махсуслаштырылган конструкция - халыкны яклау һәм куркынычсызлыкны тәэмин итү өлкәсендә социаль әһәмияткә ия мәгълүмат турында халыкка хәбәр итү өчен билгеләнгән аерым мәгълүмати конструкция, шулай ук фундаменттан, каркастан, нейтраль чәчәкләр материалы белән уратып алынган спорт-массакүләм чаралар турында мәгълүмат кыры, электрон экран рәвешендәге мәгълүмат кыры, ул эре сәүдә һәм спорт-, мәдәни-күңел ачу комплексларының жир кишәрлекләре майданы 3 гектардан артык булган жир участкаларында урнашкан видеосурәтләрне күрсәтергә мөмкинлек бирә.

Махсуслаштырылган конструкцияләрне урнаштыру рөхсәт ителми:

1) оешманың, индивидуаль эшкуарның бинасы һәм урнашкан урыны, шулай ук аны эксплуатацияләү яисә парковка урыннарын оештыру өчен бирелгән жир кишәрлеге булган милекчесенә, хужасына, кулланучыга караган жир кишәрлеге чикләрендә;

2) фундаментны декоратив бизэлешеннән башка күмеп китүнең техник мөмкинлеге булмаган

очрактарда;

3) бер жир кишәрлеге чикләрендә, гамәлдәге төзелеш, янгын һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү буенча проект карары белән нигезләмичә, бер жир кишәрлеге чикләрендә берәр аерым урнаштырылган мәгълүмат конструкциясе булганда;

4) мәдәни мирас объектларын, 1959 елга кадәр төзелгән тарихи биналарны, Казан шәһәренең мәдәни объектларын, панорларын һәм перспективаларын чикләүне;

5) мондый объект проектында каралмаган жир кишәрлеге чикләрендә бердән артыграк йә аерым торучы башка мәгълүмат конструкциясе булганда;

6) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт белән шөгыйльләнгәнүче жир кишәрлеге чикләрендә;

7) конструкция фундаментыннан бинаның нигезенә кадәр 6,0 м ераклыкта;

8) тротуарларда һәм жәяүлеләр өчен юлларда, юлларда, машиналар кую һәм кую урыннары өчен билгеләнгән урыннарда;

9) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар) урынына;

10) агач кәүсәләреннән 5,0 м ераклыкта томаланган фундаментка ия булса;

11) профнастил, тукума материаллар эзерләгәндә файдаланып.

Гражданнарны игълан итү өчен шартлар, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары

170. Мәдәни һәм спорт чараларының игъланнарын, афишаларын урнаштыру гражданнарның массакуләм жыелу урыннарында һәм жәяүлеләр өчен күңелле зоналарда билгеләнә торган махсус тумбаларда, калканнарда һәм стендларда гына рөхсәт ителә.

Игъланнар өчен дивар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда асылма калканнар рәвешендә урнаштырылырга мөмкин.

VI. Коммуникацияләрне төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен уздыруга төп таләпләр

171. Юл өслекләрен грунт белән каплауга яисә ачуга бәйле эшләр (жир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яисә ремонтлау, свай һәм шпунт тутыру, электр тапшыру линияләре терәкләрен, элемент, яктырту терәкләрен урнаштыру (алмаштыру), яктырту планын төзү, грунт планировкасы һәм башка эшләр) вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (жир эшләрен житештерү ордеры) булганда гына башкарыла.

172. Жирлек территориясен төзекләндерүгә бәйле жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм уздыру, жир эшләрен житештерүгә ордер алу һәм алу муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

173. Яшел утыртмаларны сүтү яисә күчәрәп утырту кирәк булганда, Башкарма комитетның күрсәтмәсен билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерергә һәм яшел утыртмаларны сүтәргә яисә күчәрәп утыртырга кирәк.

174. Жирлек юлларында хәрәкәтне вакытылыча чикләү яисә туктату, юлның ике ягынан да заказчылар һәм эшләр житештерүчеләр турында кирәкле барлык белешмәләрне, эшләр сроктарын, әйләнешнең мөмкин булган маршрутларын мәжбүри урнаштырган вәкаләтле орган тарафыннан бирелә торган рөхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән калканның рәвеше һәм эчтәлегә рөхсәт биру буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

175. Вакыты узган ордерлар буенча коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләре ирекле дип таныла.

VII. Унайлы мохиткә аерым таләпләр

176. Торак мохитне төзекләндерү объектларын, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкән яшьтәге кешеләр һәм инвалидлар өчен торак пунктлар тирәлегеннән файдалану мөмкинлеген, әлегә объектларны өлкәннәрнең һәм инвалидларның күчәп йөрүенә ярдәм итә торган элементлар һәм техник чаралар белән жиһазландыруны күздә тоту тәкъдим ителә.

Өлкән яшьтәге затларны һәм инвалидларны хәрәкәткә китерүче техник чаралар һәм жайланмалар проектлау, төзү, урнаштыру, расланган проект документациясе нигезендә яңа төзелештә заказчы

тарафыннан гамэлгә ашырылырга тәкъдим ителә.

VIII. Биналар (алардагы биналар) милекчеләренең һәм корылмаларның һәм башка затларның якындагы территорияләргә төзекләндерүдә катнашу тәртибе

177. Хужалык итүче субъектлар һәм физик затлар территорияне, законда яисә шартнамәдә башкасы каралмаган булса, түбәндәге тәртиптә жыештырырга һәм санитар карап торырга хокуклы:

177.1. идарәче оешмалар - күпфатирлы йортларның йорт яны территориясә, шулай ук 5 м радиустагы төп фасад ягыннан йә урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

177.2. социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, шулай ук учреждение территориясә алдындагы жир кишәрлеге, 10 м радиуста төп фасад ягыннан йә урамның йөрү өлешенә кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) башка яктан - 10 м радиуста;

күпфатирлы торак йортларда төзелгән торак булмаган биналарны эксплуатацияләүче затлар якындагы территорияне озынлыкка - биналарның бөтен озынлыгы буена, киңлегенә - 10 м ераклыгында яисә юл өлеше бордюрына кадәр (юл буйлап урнашкан очракта) идарәче оешма белән килешү булмаган очракта, жыештырырга хокуклы;

177.4. сәнәгать предприятиеләре һәм барлык милек рәвешләрендәге оешмалар - аларга килү юллары, тротуарлар, аларга якин коймалар, санитар-яклау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-яклау зоналары гамәлдәге санитария кагыйдәләре һәм нормалары таләпләре нигезендә билгеләнә;

177.5. төзүче - 50 м радиуста төзелеш мәйданчыклары янындагы территорияләр һәм гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста аларга килү юллары;

177.6. торак йортлар хужалары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр (яки, жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта) һәм территорияләр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

177.7. стационар булмаган объектлар (лоткалар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хужалары - жир участогы объекттын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм аның янындагы территория урынның тышкы чигеннән алып урамның машина юлына кадәр 10 метр ераклыкта (юл буйлап объект урнашкан очракта);

Базарларның идарәче компанияләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануын оештыру (рестораннар, кафелар, кибетләр) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр һәм аның янәшәсендәге территорияләр кишәрлек чикләреннән 50 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

177.9. биналарның, корылмаларның милекчеләре яисә башка хокук ияләре - бина, корылма периметры яисә бирелгән жир участогы чикләреннән алып 10 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

177.10. автомобиль юлының һәм башка жир кишәрлекләренең бүленгән полосасы чикләрендә урнашкан ягулык салу станцияләре - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм аның янәшәсендәге территория кишәрлек чикләреннән 50 м радиуста һәм урамның машина юлларына кадәр;

177.11. гараж кооперативлары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, янәшәдәге территорияләр һәм участок чикләреннән 50 м радиуста һәм урамның машина юлына кадәр һәм аларга килү юллары;

177.12. “Кәче авыл жирлегә” муниципаль берәмлеге башкарма комитеты - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә жирләү урыны һәм гомуми файдаланудагы участок һәм территория чикләреннән 10 м радиуста якин территория;

177.13. жир кишәрлекләренең хокук ияләре - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки, жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлегенә фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм жир кишәрлегенә тышкы чигеннән алып йә урамның машина юлына кадәр 5 м ераклыктагы территорияләр (юл буйлап объект урнашкан очракта);

177.14. автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау тукталышлары хужалары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территория һәм жир кишәрлегенә тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машина юлына кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта) янәшәдәге территория.

IX. Йорт хайваннарын һәм кошларын тоту

178. Йорт хайваннарын тотуның төп принциплары, шартлары, этләрне йөртү кагыйдәләре,

«Татарстан Республикасында йорт хайваннарын тотуның аерым мәсьәләләре турында» 2014 елның 7 мартындагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

179. «Кәче авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге гомуми файдаланудагы урамнарда, скверларда, паркларда, майданнарда һәм башка урыннарда авыл хужалыгы терлекләрен (сыерларын, сарыкларын, кәжәләрен, дунгызларын һәм башкаларын) һәм кошларны көтү тыела.

180. Авыл хужалыгы хайваннарын коткару жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтүлекләр урыннарында, хужасын күзәтүдә яисә аның кушуы буенча башка затны күзәтүдә рөхсәт ителә.

181. Йорт хайваннарын урамда калдырганда, терлек хужалары яшел үсентеләр бозылудан һәм терлекләр тотуга тотылган чыгымнарны каплай.

Х. Кагыйдәләр таләпләренең үтәлешен тикшереп тору

182. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән жирлек территориясен төзекләндерү таләпләрен үтәүне тәэмин итәргә тиеш.

183. Әлеге кагыйдәләргә бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләргә үз эченә алган әлеге Кагыйдәләргә нигезләнмәләреннән тыш) нигезендә җаваплылыкка китерә.

184. Төзекләндерү өлкәсендә законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка җәлеп итү күрсәтелгән таләпләргә үтәүдән һәм кертелгән хокук бозуларны бетерүдән затны азат итми.